(సంపుటి - II)

“హరి యేమనెనే అలిగెనో”

అలమేలుమంగమ్మతో అలనాటి హరి
అనురాగ పరిమళం

ఆత్మ పరమాత్మల ఐక్యము

ఇది

అన్నమయ్య పదకవితకు అమరవాది పరిచయం

హరి యేమనెనే అలిగెనో

శ్రీరస్తు

శుభమస్తు అవిఘ్నమస్తు

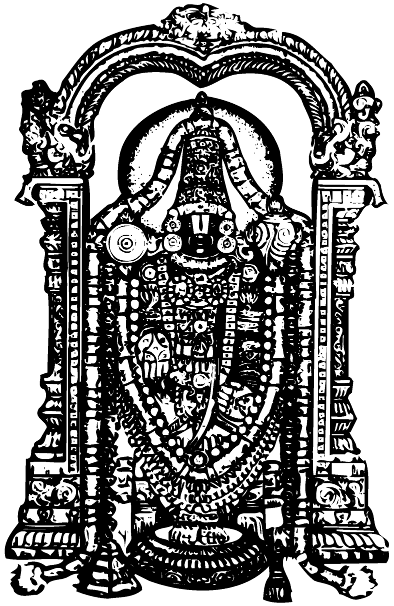

హరి యేమనెనే అలిగెనో

ఎన్నుకొన్న

అన్నమయ్య మధురకీర్తనలకు

పరిచయ పరిమళము

రచన

అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు

M.Tech.

హరి యేమనెనే అలిగెనో

(సంపుటి - II)

మొదటి ప్రచురణ

మార్చి 2014

రచన

అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు

వెల : **అమూల్యం**

ప్రతులకు :

ఫ్లాట్ నెం. 5, ప్లాట్ నెం. 61, సిద్ధార్థ నగర్,

హైదరాబాద్ - 38. ఫోన్ : 093930 21360

డి.టి.పి. ప్రింటింగ్ :

కె.వి.ఆర్.

98495 79345

అంకితము

నా ఇష్టదైవము, శ్రీ వేంకటరమణునికి
ఆయనలో ఇమిడిపోవాలని ఆశపడే రమణులకు...

కం॥ **హరియేమనెనే అలిగెనొ**
వెరపందిన నాయికలును వేదనజెందన్
కరిగెడి వేంకటపతికిని
తరుణులకిది అంకితమ్ము ధన్యత నిత్తున్.

తా॥ "హరి యేమన్నాడే, ఒకవేళ నాపై అలిగాడా? ఇక యెన్నటికీ మమ్మల్ని చూడడా" అని భయపడి దుఃఖిత అయిన తన నాయికనావిధంగా చూచి కరిగిపోయే తిరుమల శ్రీవేంకటరమణునికి, ఆయన తరుణులకు ఈ కృతిని నాకు ధన్యత కలుగునట్లు అంకితమిచ్చెదగాక!

హరి యేమనెనో అలిగెనో

(సంపుటి - II)

ఎన్నుకొన్న అన్నమయ్య మధుర కీర్తనలకు
పరిచయ పరిమళము

విషయ సూచిక

క్ర.సం.	కీర్తన వివరము	సంపుటము/సంఖ్య	పేజి
1.	అంతేసి యెరుగలేము	8/87	44
2.	అరుదురాముని చేతలి	19/495	13
3.	అన్నియు నందుయున్నవి	19/496	7
4.	అప్పుడే యెగ్గులువనలిగితి	26/183	27
5.	అల్లవాడే భావించరే అంగన	19/345	9
6.	ఆనసుమ్మి యికనీకునౌబళేశ	26/184	24
7.	ఇంకామమ్ము జెనకేవు యేరావోరీ	19/76	8
8.	ఇంట గెలిచికా నీవు	8/04	42
9.	ఇంతలోనె నీతోనేనేమందురా	19/341	20
10.	ఇంత చాలదా నాకు	26/125	41
11.	ఇంతవనికోపుదుమా యిదివో	19/311	4
12.	ఇదివో నీమహిమలు యేమని	19/246	17
13.	ఉద్దగిరి కృష్ణుడు వుబ్బరికాడు	19/174	10
14.	ఊరకుండమనవే	8/295	43
15.	ఎన్నేసి చేతలు సేసేవిట్టే	29/224	1
16.	ఎవ్వరువద్దనున్నారో యేమిసేసీ	19/347	21
17.	ఎత్తరే ఆరతులు	8/84	51
18.	ఎవ్వరెట్టయినా నుండనీ ఇదివో	19/75	16
19.	ఏటికి వేగిరపడేవు	8/294	45
20.	ఏమనివిన్నవించేము యెందాకాను	19/310	3
21.	ఏమిసేసునాతడు	26/282	39
22.	ఏమాటకేమాట యేలరా	26/65	25

23.	ఏమిసేఇంచుకొంటివి	26/300	34
24.	ఏలనన్నువేడుకొనేవిటు	26/56	35
25.	ఏలేయింతేసి చేతయీతామోతా	26/55	23
26.	ఒయ్యనేదగ్గర రమ్మవూడిగపు	26/126	30
27.	ఔనేఔనే ఆయబని	26/41	29
28.	కాంతనీ సంది మోహము	8/20	48
29.	కానీవే గొల్లెతా కమ్మటి నవ్వకువే	19/505	18
30.	కోరికలేడేరేనేడు కోనేటిరాయా	26/299	33
31.	కోరికవీడేరెనిక కూచుండవయ్యా	19/312	6
32.	చిగురోచేగచూపుజెల్లదే	19/494	14
33.	చూడబిన్నవాడు గానీ సుద్దులైతే	26/278	38
34.	జమళిగళ్యాణము సరసుడాడె	19/568	15
35.	చెప్పవయ్యా నాతో	26/281	13
36.	నవ్వితినేగొల్లెతా నాయమవుర	19/514	11
37.	నామేలువాడైయాతడు	29/462	2
38.	నీవేతెలుసుకొమ్మీ నీవోపిక	26/63	32
39.	నెలత బాసితే నీకు నిముషమేడవును	8/282	47
40.	పచ్చిసేసి వెచ్చిసేసి పాయమింత	26/64	31
41.	పగవారికైనానిట్టే	8/25	49
42.	బుద్ధి చెప్పవయ్యా నేను	26/280	37
43.	రట్టడికడపరాయడిట్టెవీడు	26/298	28
44.	రారే యింకానతని రవ్వ	18/129	50
45.	లేలేయెక్కడిసుద్ది	8/123	46
46.	వచ్చెనునీరమణుడు వసంతమాధవుడై	26/41	22
47.	వలపేమివెగటా వనితలకు	19/77	12
48.	విచ్చేయవయ్యా వేగమే ఇక్కడికి	19/572	5
49.	వెల్లివిరాయ బనులు విట్ఠలేశ్వరా	19/173	19
50.	వేగిరమా కోనవెంగళేశా	26/182	26
51.	హరినిన్ను బిలిచీని	26/112	36

ప్రార్థన

కం॥ శ్రీవిభుడు వేంకటేశుడు
ఆ వైకుంఠంబునందు అమరినవాడై
ఏవేళగాచునార్తుల
నీవే దిక్కన్న చాలు నిరుపమ భక్తిన్

ఉ॥ ఈకడ జెప్పబూనెదను యేపుగ వేంకటనాథు గొల్చుచున్
చేకొని అన్నమయ్య తను చెప్పిన యీమధురంపు కీర్తనల్
మూకగ భావమున్ దెలుప ముత్యపు జల్లును బోలు భాషలో
తూకపు ముందుమాట పరితుష్టత బొందగ యెంచి వ్రాసెదన్.

చం॥ సరసములైన కీర్తనల చాలపదంబులు ఒక్కతీరునౌ
విరివిగ అర్థముల్ తెలుప వింతగబుట్టు విరక్తి వీటిపై
మురియుచు తీపియున్ తినగ మొత్తు మొగంబని నేర్వగా వలెన్
పరిచయమందునే తెలుప భావమునీకడ నిశ్చయించితిన్.

సీ॥ శృంగారకీర్తనల్ బంగారు పుట్టమ్ము
కట్టు దేవర కింపు కలుగజేయు
మధుర భక్తికి తల మాధవుందేవూచు
సెలవినవ్వుల జిల్కు సిరిపెనిమిటి
సరసభక్తిని మెచ్చి సతి జూచి కొంటెగా
కనుగీటు తిరుమల కరివరదుడు
అమలిన రసవృష్టి అన్నమయ్య పదంబు
మురిపించు నెల్లరన్ తరతరముల

ఆ.వె॥ మధుర కీర్తననగ మంచి శృంగారంబు
గూడుకొన్నపాట కురియు దేనె
అణువుమాత్రమైన అశ్లీలతుండదు
మనసు నిర్మలముగ మారవలయు.

మత్తకోకిల॥
పరిచయంబును సేయనెంచితి బాగుబాగని మెచ్చగా
పరిమళంబులు చిల్కు కీర్తన భావమున్ కుదియించుచున్
సరసమొప్పెడి మాధురిన్ వెదజల్లు వేంకటనాయకా!
మురిపెమందగ ముద్దుగుమ్మల ముంచుమా రతివేడుకన్.

మ॥ కరిగించెన్ హరి ముద్దుగుమ్మ రతులన్ కళ్యాణమైకూడుచున్
వరపుత్రుండగు అన్నమయ్య అటుపై పాడెన్ భళా! కీర్తనన్
యెరుకన్ గూర్పగ వాటికిన్ పరిచయం బేనెంచి సేతున్ ప్రభూ!
దరికిన్ జేర్చుము నాదు'నావ' సుడిలో తాజిక్కి అల్లాడినన్.

శా॥ శృంగారంబన చిన్నచూపు తగునా, సేవింపగా శ్రీపతిన్
బంగారంబగు బాటరా కలుగునా పాపంబు ఆవంతయున్
క్రుంగంబోకుర వేంకటేశ్వరుడు తాగూడంగ గోపెమ్మలన్
సంగంబౌనుర అన్నమయ్య కవికిన్ సంతృప్తి కల్గెన్ గదా!

తొలిపలుకు

అన్నమయ్య శృంగారకీర్తనలు ఇదివరలో ఏలుకో శృంగారరాయ అనే పేరుతో మున్నుడి, భావవివరణలతో 101 కీర్తనలు అందించాను. ఈనాడు మళ్ళీ అన్నమయ్య సరసకీర్తనలను, శృంగార కీర్తనలను అన్నమయ్య మధుర కీర్తనల పేరుతో అందిస్తున్నాను. వీటికి 'హరి యేమనెనే అలిగెనో' అనే సంపుటిగా వెలువరిద్దామని సంకల్పం.

శ్రీవేంకటేశ్వరుని కృపా కటాక్షవీక్షణముంటే ఈ నాప్రయత్నం వెలుగులోకి వస్తుందని నా అపార నమ్మకం ఆపై కొండలరాయని దయ, నా ప్రాప్తము. నేను ఇదివరలో అన్నమయ్య శృంగార కీర్తనలు తీసుకొన్నప్పుడు "రవ్వా శ్రీహరి" గారి నిఘంటువు నావద్దలేదు. అందువలన ఆనాడు నేను ఎక్కువ శ్రమపడవలసి వచ్చింది. ఈనాడు ఆ కష్టంలో సగం పడితేచాలు గట్టెక్కవచ్చని నా నమ్మకం.

ఆ పురుషోత్తముడే ఏదో ఒక దారిచూపిస్తాడు. దీనిలోనే గాయకులు రాగంకట్టి పాడిన కొన్ని కీర్తనలను యెన్నుకొన్నాను. సాహిత్యపరంగానేకాక సంగీతపరంగా కూడా ఈ సంపుటి అందరినీ అలరిస్తుందని నా ఆశ.

"హరి నీమయమే అంతాను" అనే పేరుతో నేను శ్రీవేంకటరమణుని కృపవలన 375 అన్నమయ్య శృంగార, భక్తి, వైరాగ్య, తత్త్వ చింతన కీర్తనలు 4 సంపుటములుగా వెలువరించాను. శృంగార కీర్తనలన్నీ వివరిస్తే రసికలోకానికి తప్ప, శరణాగతులకు పెద్ద ఉపయోగకరము కాదేమో అని నామట్టుకు నాకనిపించింది. మనకు లభ్యమైన అన్నమయ్య కీర్తనలన్నీ సింహభాగము శృంగార కీర్తనలే. అయినా నేటి సమాజంలో అన్నమయ్య కీర్తనలు వినేవారేకానీ విశ్లేషించిన తాత్పర్యవివరణ చదివేవారు కోటికొక్కరు. ఒకవేళ చదివినా రెండవ పర్యాయం చదివేవారుండరు. మరి అన్నమయ్య అన్నట్లు వరద ఆగిపోయాక అడ్డుకట్టవలన లాభమేమి? కానీ అన్నమయ్య కీర్తనలు పాఠకలోకానికి పరిచయం చేయాలనే నాకోరిక తీరనిది. అందుకనే అన్నమయ్య శృంగార కీర్తనలను పాఠకలోకానికి పరిచయం చేస్తే చాలు అనే సత్సంకల్పంతో నా

ప్రయత్నానికి "హరియేమనెనే అలిగెనో" అని నామకరణంచేసి శ్రీకారం చుట్టాను.

ఒకవేళ ఈ శృంగార కీర్తనలకు విడమరచి భావవిశ్లేషణ చేసినా ఇక్కడ చూపిన విధంగా వస్తుంది.

భావవిశ్లేషణ:

ఓ చెలియా! హరి నామాటవిని యేమనెనే (ఏమని అన్నాడే?) కొంపదీసి అలిగెనో (అలిగినాడాయేమే?) విరహినై నేనుండ (నేనింత విరహ బాధతో వేదన చెందుతుంటే) యీవేళ ఇంకా రాడేలనే?

మళ్ళీ మళ్ళీ తనను నా మాటలతో కొసరను (ఆక్షేపించను) అని వేడుకొన్నాను కదా! అతిశయించిన హరి యేమనినాడే. తరుణులందరూ వచ్చేశారు కదా! ఇంకా తాను అక్కడనేవున్నాడు. కారణమేమిటే? ఎరవెరవై (విలక్షణముగా) నున్న ఆతడు అప్పుడు తాను నా గురించి యేమనినాడే?

ఓ చెలీ! నావాకిటిదాకా వచ్చి తిరిగెనట (మరలిపోయెనట), నావిభుడు. కారణమేమైవుంటుంది? తానెందుకలా చేశాడో చెప్పినాడా? ఈ రాకపోకల (వచ్చీపోవుటలోనే) తెల్లవారేటట్లుంది. ఈకడ (ఇప్పుడు) తుదమాట యేమనెనే (తన ఆఖరి మాటగ యేమి చెప్పమంటాడే.)

ఓ చెలియా! నా తలపులో ప్రియము (నా మనస్సులో అతని నెంత ప్రేమిస్తున్నానో) తనకే తెలుసును కదే! తన మనసులో మాట యెలుగెత్తి యేమనెనే (గొంతువిప్పి ఏమీ చెప్పలేదా?) ఇప్పుడు ఆయనగారు నామాట యేమి వింటున్నాడని? తానే బలవంతంగా వచ్చి ఆ శ్రీవేంకటేశ్వరుడు నిన్ను నన్ను కూడినాడు కదా! దాని గురించి యేమనినాడే?

దీనివలన ప్రయాస తప్పించి విశేషఫలితము నాకు కనిపించలేదు. బాగా ఆలోచించి ఒక కృత నిశ్చయానికి వచ్చాను. ఈ "హరియేమనెనే అలిగెనో"లో యెన్ని సంపుటములు చేస్తానో తెలియదు కానీ ప్రతి శృంగార కీర్తనకు "పరిచయపరిమళం" వ్రాసి అన్నమయ్య ఆరాధన కొనసాగిస్తాను. శ్రీవేంకటేశ్వరుని నామస్మరణ యెలాగూ ఇందులో భాగమే కదా!

శృంగార కీర్తనలంటే చదువరిలో శృంగారభావాలను తట్టిలేపేవి. జావళీలు ఆ కోవకే చెందుతాయి. జయదేవుని అష్టపదులవలె, అన్నమయ్య కీర్తనలలో కూడా అశ్లీలతకి తావులేదు. అష్టపదులలో హరి దర్శనమైతే ఇక్కడ శ్రీవేంకటేశ్వరుడు శృంగారరాయడు. అలమేల్మంగమ్మ, ఆమెచెలికత్తెలు, వేంకటేశుని పరివారంలోని స్త్రీలు కీర్తన పాడుతున్నారు అన్నట్లు వుంటాయి. కొండొకచో అన్నమయ్య తనే నాయికా నాయకులకు సలహాలిస్తారు. అప్పుడూ ఆయనా స్త్రీగా ఆ కీర్తననాలపిస్తున్నారా అనిపిస్తుంది. నాకు ఇవి శృంగారకీర్తనలన్న భావం రాదు. ఇవి అన్నమయ్య మధుర భక్తిని ప్రతిపాదించే మధుర కీర్తనలు. సరసత్వము గలవికాబట్టి సరస కీర్తనలు అనికూడా అనవచ్చును. అన్ని కీర్తనలూ దాదాపు ఒకే పంథాలో నడిచినందువల్ల పునరుక్త భావన కొండొకచో కలుగవచ్చును. మరి మన నాయకీ నాయకులు మానవమాత్రులు కారుగదా! జగత్పిత, జగన్మాతలు వారు.

ఏది యేమయినప్పటికీ ఈ మధుర కీర్తనలకు పరిచయ పరిమళం మాత్రమే అందించడం జరిగింది. కొన్ని తెలుగు మాటలకి కూడా అర్థం చెప్పవలసి వచ్చింది. ఎందుకంటే అది 600 ఏళ్ళ క్రిందట నేటి రాయలసీమ మాండలిక భాష. అటువంటి సందర్భాలలో చదువరుల సౌకర్యార్థం కొన్ని పదములకు నేటి తెలుగు అర్థం ఇవ్వటం జరిగింది. అలాగే కొన్ని కీర్తనలలో తమిళ, కన్నడ పదములు కూడా ఆనాటి వాడుకవలన మనకు కనిపిస్తాయి.

ఈ కీర్తనలు ప్రత్యేకించి రసిక భావనలున్న భక్తులకు. ఇరవైయేళ్ళలోపు వారికి, అరవై యేళ్ళు పైబడిన వారికి కాదు. అలాగని వారు చదువరాదని నా అభిప్రాయము కాదు. పచ్చి మామిడికాయ, బాగా మగ్గి మెతకబారిన మామిడికాయ తినలేం కదా! ప్రౌఢులకు ప్రింటు సన్నగా వున్నా పర్వాలేదని ఈ “హరియేమనెనే అలిగెనో” పేజీకి ఒక్క కీర్తన పరిచయ పరిమళంతో సహా అందిస్తున్నాను. ఆస్వాదించండి.

చివరికి వినండి. కొంతమంది అల్పజ్ఞానంతో అన్నమయ్య బూతుకీర్తనలు చెప్పాడని ఆ రోజుల్లో తమ అక్కసును వెళ్ళబోసుకొన్నారు. అటువంటి వారు నేటికాలంలోనూ వున్నారు. వారందరికీ కనువిప్పే నామాటలివే. పండితులు

అన్నమయ్య శృంగార కీర్తనలను పరిష్కరించి ఆ కీర్తనలలోని నాయకుడు పరమాత్మ, నాయిక పరమాత్మ సంగమం కోరే ఆత్మ అని విశదీకరించారు. జనబాహుళ్యానికి వారు స్త్రీ పురుషులనిపిస్తే వారు భగవంతుని పాఠశాలలో ఎల్.కె.జి. విద్యార్థుల క్రింద లెక్క అన్నమాట. మరి పి.హెచ్.డి. అంటే ఆత్మ పరమాత్మను చేరుకోవటం, జరిగేనా? ఏమో! శ్రీహరికే తెలుసు.

అందుకే మనం ఈ అద్భుత సాహిత్యాన్ని మధురకీర్తనలు అందాము. అన్నట్లు ఇవి సరసము చిందించే సరసకీర్తనలు కూడా.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములవారికి సదా కృతజ్ఞుడను

Please visit: **geetadeeksha** in google Network,

for my other works

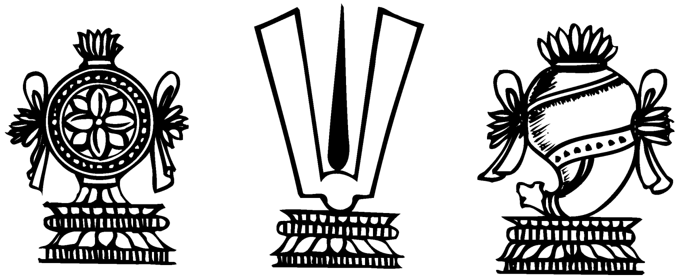

సంఖ్య :224 సంపుటము : 29 పుట: 150 రాగం : కుంతలవరాళి

1 ఎన్నేసి చేఁతలు సేసే విట్టే మగనితోను
నన్నుఁ జూడవే మెప్పించే నయాన నీతనిని ॥పల్లవి॥

పక్కన నేల మొక్కేవే పాదము లేల తొక్కేవే
చక్కని పతితో సరసము లాడుతూ
వెక్కసిం చేమి నవ్వేవే విరులనేల రువ్వేవే
తక్కక నీ తొంటిపొందు తలఁపించుకొంటాను ॥ఎన్నే॥

చందన మేమి పూసేవే చన్ను లేల రాసేవే
చెంది రమణునిసేవ సేసుకొంటాను
కందువ లేమి ముట్టేవే కానుక లేల పట్టేవే
సందడిలో వలపులు చల్లుకొంటాను ॥ఎన్నే॥

చేతు లేల చాఁచేవే సిగ్గు లేల రేఁచేవే
యీతల శ్రీవేంకటేశు నెనసుకొంటా
కాతర మేలపెంచేవే కాఁగిట నన్నితఁడేలె
పోతరిం చ్చాతనిబత్తి పొగడుకొంటాను ॥ఎన్నే॥ **224**

పరిచయ పరిమళం :

ఈ శ్రీవేంకటేశ్వరుని నయాన మెప్పించాలికాని భయాన, మెప్పించటం సాధ్యమా, అని అన్నమయ్య ఒక చెలియలాగా దేవికి నచ్చజెబుతున్నారు. నీ మగనితో యెన్నెన్ని పనులు చేస్తున్నావమ్మా? నన్నుజూడు, నయముతో యెలా మెప్పిస్తున్నానో? ఆయన పాదాలు తొక్కటం దేనికి, కాలుమొక్కటం దేనికి? చక్కటి పతితో సరసంగా వుండరాదా? అంతచేటు నవ్వి ఆయనపై గతరాత్రి మీ పొందు తలుచుకొంటూ పూలు యెందుకు చల్లుతున్నావు, మరి? ఎంత చందనముపూసికొని నీ చనుగవతో ఆయన ఆయనను ఒత్తుకుంటూ, సేవచేస్తావు? కందువలు (కళాస్థానములు) ముట్టుకొని సంభ్రమంతో వలపులు చిమ్ముతూ ఆయన నుంచి యెన్ని కానుకలు కైవశం చేసికొనినావు? నీ చేతులు చాచి సిగ్గులు పూచునట్లు ఆ శ్రీవేంకట పతినే తత్తరపరచునట్లు తాకుతావు. ఆయన వూరకవుంటాడా? ఈలోగా నన్నూ కూడి అతడేలుకొన్నాడు. నేను చేసిందల్లా భక్తితో ఆయనను పొగడటమేనమ్మా!

★ **వెక్కసించి** – అధికమై ★ **ఎనసుకొంటా** – తాకుతూ
★ **కాతరము** – తత్తరము ★ **పోతరించి** – గర్వముతో

సంఖ్య :462 సంపుటము : 29 పుట: 307 రాగం : ఆహిరినాట

2 నా మేలువాఁడై యాతఁడు నావద్దనే వున్నవాడు
యీ మతకములు మరి యిఁక నీకుఁ దగునే ॥పల్లవి॥

ఆసలు రేఁచుకొంటా నాకెకు నీతనికిని
రాసికెక్క నే మాడేవే రాయబారాలు
సేసవెట్టిననాపతిఁ జేరి నే నెఱఁగకుండా
మూసి దాఁచి పొందుసేయ మున్నెడ నేర్చితివే ॥నా మేలు॥

సన్నలు సేసుకొంటా సారె సారె నిద్దరికి
యెన్నిమారు లందించేవే యెడమాఁటలు
పన్నుక నా కాఁగిటిలో పాయకుండిన యీతని
వన్నెల నెలయించ నే వంకఁ గలిగితివే ॥నా మేలు॥

కడనుండి నవ్వుకొంటా గలపే వొకరొకరిఁ
దడవక మానవే నీ తాపితనాలు
యెడయక శ్రీవేంకటేశుడు నన్నేలినాడు
అడరి నాకితవరివయ్యెట్టు వచ్చితివే ॥నా మేలు॥

పరిచయ పరిమళం :

అమ్మవారు తన చెలికత్తె అయిన అన్నమయ్యపై రుసరుసలాడుతున్నది. ఈ విధమైన మతకాలు (మాయదారి వేషాలు) నీకు తగునే? స్వామి నామంచి కోరుకునేవాడై నాదగ్గరే వున్నాడు. నీవు నా చెలికత్తెవైయుండీ స్వామి నూతన ప్రియురాలైన దానికీ స్వామికీ మధ్య యేమి రాయబారాలు నడుపుతున్నావే!! నేనెరుగకుండా నాకు మగడైనవానిని, రహస్యం దాచివుంచి వారిరువురినీ పొందుచేయటం ఇదివరకెక్కడ నేర్చినావే? ప్రతిసారీ యేవేవో సైగలు చేస్తూ వాళ్ళిద్దరికీ అవకాశం కల్పించే వ్యవహారం యెంతనడిపినావే? నాపక్కనే వుండినాకౌగిలి వీడని స్వామిని యెన్ని వన్నెలతో మీకెట్లా వశపరచుకొనుట సాధ్యమైనదే? వాళ్ళ దగ్గరవుండి ఒకరొకరితో యేమి కలిపినావే? నీవు వాళ్ళిద్దరినీ తారుస్తూన్నావంటే నమ్మలేకపోతున్నానే. శ్రీవేంకటేశుడు యెన్నడూ విడువక నన్ను కూడునట్టివాడు. నా పుట్టింటి నుంచి నా హితురాలిలా వచ్చావనుకొన్నాను కదే?

★ **రాసికెక్కు** – ప్రసిద్ధికెక్కు ★ **పన్నుక** – ఒప్పుగా
★ **తాపితనము** – తార్పుడు ★ **తడవక** – ఆలశ్యంలేకుండా

సంఖ్య :310   సంపుటము : 19   పుట: 207   రాగం : మాళవిగౌళ

3 ఏమని విన్నవించేము యెందాఁకాను
నీమనసే యెఱుఁగును నేఁడెంతసేసేవు ॥పల్లవి॥

వలపెల్లా నొక్కటే వారివారిలోపల
కొలఁదిమీరినయట్టిగుణాలు వేరు
చెలిమీ నటువంటిదే చెప్పి చూపఁబోఇతేను
వెలలేనినేర్పులు వేవేలు గాని ॥ఏమ॥

మన సందరివంటిదే మరిగివుండేయపుడు
ననుపులసరసాలే నానాగతులు
తనువు లొద్దికైనవేళ తరితీపు లెంచితేను
చెనకులో సన్నలే చిత్రములుగాని ॥ఏమ॥

పొందులు నెప్పటివే భోగించేయప్పుడు
మందలించి కరఁగించేమర్మాలు వింత
చెందితివి నన్ను నిట్టె శ్రీవేంకటేశ్వర
విందుల మోవియీవులే వేడుకలు గాని ॥ఏమ॥ 310

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తనలో నాయిక స్వామితో, అన్నీ తెలిసిన నీకు ఇంకా యేమి విన్నవించాలయ్యా? నీ చేతలెటువంటివో, నీ మనసుకు తెలియదా? అని సూటిగా అడుగుతున్నది. నీకు తెలియనిదా? అందరికీ ప్రేమ వొకేలా వుంటుంది. ఎవరి గుణాలను బట్టి వారి కవి అతిశయించిన విధానం వేర్వేరుగా వుంటుంది. వారి స్నేహభావనా ఒకే తీరున వుంటుంది. కానీ వాళ్ళు అది చూపించే చాకచక్యమే విభిన్నంగా వుంటుంది. ఎవరినన్నా ఆశిస్తున్నప్పుడు, మనస్సు అందరికీ ఒకేలావున్నప్పటికీ అతిశయించిన వారి సరసాలు మాత్రం విభిన్నంగా వుంటాయి. తనువులొకటైనవేళ ఆపేక్షలందరికీ ఒకే విధమైనప్పటికీ, వారి స్పర్శల్లో అనుభూతి మాత్రం చిత్రవిచిత్రంగా వుంటాయి. భోగించేవేళ, వారి సురతములు అనాదివే కదా! మరి వింతగా, విభిన్నంగా వుండేదేమిటి. ఒకరినొకరు పరవశింపజేసే ఆ మర్మములే రకరకములు. నన్ను కూడిన శ్రీవేంకటేశ్వరా! మధురాధరపు విందులే వేడుకగాని, నీకితర వేడుకలెందుకయ్యా?

★ **తరితీపులు** – ఆపేక్షలు ★ **కొలదిమీరిన** – అతిశయించిన

సంఖ్య :311   సంపుటము : 19   పుట: 208   రాగం : నాదరామక్రియ

4 ఇంత వని కోపుదుమా యిదివో నేమొ
మంతనానకు వచ్చితే మరిగించుకొంటివి ॥పల్లవి॥

పొద్దువోనివాఁడవు పొలఁతులఁ గంటేను
చద్దికి వేఁడి కాదేవు జాణతనాలు
వుద్దండీఁడవట మీఁద నొడఁబరచవచ్చితే
కొద్దిమీరి చెలిమేన గోరు దాఁకించితివి ॥ఇంత॥

జూటరివాఁడవు నీవు సుదతు లిచ్చి తేఁజాలు
చీటికిమాటి కంటేవు చేకానికలు
నీటుదొరవు గనక నీకు విందుచెప్ప వచ్చి-
నాఁటదానికొంగువట్టి యాఱడిఁబెట్టేవు ॥ఇంత॥

నిరతి శ్రీవేంకటేశ నెలఁత లెదుట నుంటే
సరికి బేసి కంటేవు చనుమొనలు
సరసుఁడవని నిన్ను సంగడి నే మెచ్చితేను
సొరిది నన్నేలితివి చుట్టమైనదానిని ॥ఇంత॥ 311

పరిచయ పరిమళం :

ఏమయ్యా! నువ్వింతపని చేస్తే మేము సహించి వూరుకోమా? ఏదో మంచి సలహా ఇస్తావని వచ్చాము నువ్వేమో మమ్మల్ని నీకు అలవాటుచేసికొనినావు అని అన్నమయ్య మధురకీర్తనలో నాయిక అంటున్నది. నీవేమో పొద్దుపోనివాడవు. పొద్దునా, మధ్యాహ్నం కూడా చలోక్తులు విసురుతుంటావు. ఎంత సాహసివికాకపోతే మిమ్మల్నేదో (మీ సతీపతులనెలాగో) కలుపుదామని నేనొస్తే వచ్చిన ఆ చెలికత్తెపైన నఖక్షతములు చేస్తావా? నీవెంత నయవంచకుడవయ్య? మావంటి సుదతులకు ఏవేవో చిరు కానుకలనిచ్చేటప్పుడు కావలసి వారిని తాకుతావు. నీవు మా దొరవు కదా! అని నిన్ను విందుకాహ్వానిద్దామని వస్తే ఆ వనిత చీరె కొంగు పట్టుకొని అల్లరిచేస్తావా? ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! రమణులు నీయెదుటనుంటే, ఐనదానికీ కానిదానికి వారి స్తనాగ్రములపై చేయివేస్తావు సరసుడవని ప్రేమగా నిన్ను మెచ్చికొంటే నాకు చుట్టమైనావు.

★ **చద్దికి వేడికి** – పొద్దునా, మధ్యాహ్నామూ ★ **ఉద్దండీడు** – సాహసి
★ **సరికిబేసికి** – ఐనదానికీ కానిదానికీ ★ **జూటరివాడు** – వంచకుడు

సంఖ్య :572   సంపుటము : 19   పుట: 383   రాగం : ధన్యాసి

5 విచ్చేయవయ్యా వేగమే అక్కడికి
అచ్చమైనకోరికతో నలసీఁ జెలి ॥పల్లవి॥

వుప్పరిగెలోన నీవు వున్నాఁడవంటా వచ్చి
అప్పుడే రావైతివంటా నడిగీఁ జెలి
తొప్పఁదోఁగేచెమటతో తూఁగుమంచముపైఁ బండి
ముప్పిరి మోహములోన మునిఁగీఁ జెలి ॥విచ్చే॥

వేడుకతో నీకు నిట్టే వీడెమిచ్చేనంటా వచ్చి
వీడుపడి యందు నిందు వెదకీఁ జెలి
వాడుచు మలగుమీఁద వడి నొరగుండి తాను
పాడించుకొనీ నీపై పాటలిన్నీఁ జెలి ॥విచ్చే॥

వుట్టిపడి నీవు కొలువున్నాఁడవంటా విని
అట్టె నిన్ను రమ్మని చెప్పెంపీఁ జెలి
గుట్టున శ్రీవేంకటేశ కూడి యలమేలుమంగ
నట్టనడుమ నిందుకే నవ్వీఁ జెలి ॥విచ్చే॥ **572**

పరిచయ పరిమళం :

ఓ శృంగారరాయా! వేగమే అక్కడికి రావయ్యా! నిజమైన కోరికతో మా చెలి వేదనజెందుతున్నది. అని స్వామికి సందేశం తీసికొనివచ్చారు దేవి చెలికత్తె అయిన అన్నమయ్య. తన మేడపై అంతస్థులో నీవు వున్నావని గబగబా వెళ్ళి చూచి నిరాశతో ఇంకా నీవు రాలేదా అని మమ్మల్ని అడిగింది. చెమటతో తడిసి ముద్దఅయిన ఆమె తన తూగుమంచము (నేటి ఉయ్యాలబల్ల) పైపడి మా చెలి మోహముతో అతిశయించినది. ఇంతకీ ఆవిడ యెందుకు అలా పరుగు పరుగున వచ్చిందంటే మొట్టమొదట తనే నీకు ఆహ్వాన తాంబూలమివ్వాలని. తత్తరపడి అక్కడా ఇక్కడా వెదకినది. నీవు రాలేదని వాడిపోయి నిరాశతో తన దిండుపై వాలిపోయింది. మా చేత నీమీద పాటలు పాడించుకొన్నది. ఒకవేళ నీవు నీ రాజ్యసభలో వున్నావేమోనని నన్నీ సభకు చెప్పి, పంపించింది. చూస్తే ఇక్కడ అలమేల్మంగను కూడివున్న శ్రీవేంకటేశుని చూస్తే మాకు నవ్వు ఆగలేదు.

★ **ఉప్పరిగె** – మేడపైఅంతస్థు ★ **తొప్పదోగె** – తడిసి ముద్దఅయినది
★ **వీడుపడి** – తత్తరపడి ★ **మలగు** – మెత్తటి దిండు

సంఖ్య :312   సంపుటము : 19   పుట: 209   రాగం : తెలుగుగాంబోది

6 కోరిక లీడేరె నీకఁ గూచుండవయ్యా
సారె సారె నందుకుఁగా జలపట్టనేఁటికి ॥పల్లవి॥

యింతలోనే విభుఁడ నీవింటికి విచ్చేసితివి
పంతపుమాఁటల కిఁకఁ బనిలేదు
వంతుకు వచ్చినయాపె వద్దనే నిలుచున్నది
సంతోసించవలెఁగాని సాదించనేఁటికి ॥కోరి॥

దప్పిదేర చెక్కునొక్కి తమ్ముల మిడితివి
తప్పులు నీపయి నెంచఁదగవుగాదు
చెప్పరానిగుట్టుతోడ చేసన్న చేసీ నాపె
వొప్పనాయ నీవలపు వుప్పతించనేఁటికి ॥కోరి॥

కన్నులనే నవ్వి నన్నుఁ గాఁగిట నించితివి
విన్నపాలుసేయనిది వేళ గాదు
వున్నతి శ్రీవేంకటేశ వూరకే మొక్కీ నాకె
మన్ననలు దయివారె మతకములేఁటికి ॥కోరి॥ **312**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ సరసకీర్తనలో నాయిక శ్రీవేంకటేశ్వరునికి నచ్చజెబుతున్నది. నీ కోరికలన్నీ తీరినవికదా! ఇకనైనా స్థిమితంగా కూర్చొనరాదా? ప్రతిసారీ నీ కోరిక తీరాలంటే పగబూనినట్లు ప్రవర్తించాలా? ఇప్పుడు. ఓ విభుడా! ఇంతలోనే నీవు ఇంటికి వచ్చినావు. ఇక పంతముపట్టినట్లు మాట్లాడవలసిన పనిలేదు. నిన్ను నాతో పంచుకొందామని అదిచూస్తే నిన్ను సుఖపెడుతుందిలే అనుకొని సంతోషించాలిగాని, నిన్ను సాధిస్తే ప్రయోజనమేమిటి చెప్పవయ్యా! ఆమెకు సంతృప్తికలిగేట్లు చెక్కిలినొక్కి సమ్మతితాంబూలమిచ్చావు కదా! నిన్ను ఇప్పుడు తప్పుపట్టి లాభమేమిటి? అదిగో చెప్పలేనంత రహస్యంగా నీకు సైగలు చేస్తున్నది. నీ వలపులకంగీకారం దొరికింది కదా! ఇప్పుడు నేను ఓర్వలేనిదానినవటం దేనికి? ఇప్పుడు ప్రభూ! నన్ను కౌగలించి కరుణించినావు. ఆమె నీ భక్తురాలట నాకు ఆమెపట్ల మన్నన కలిగింది.

★ **చలపట్టి**–పగబూనుట ★ **ఉప్పతించు**–ఓర్వలేకపోవు ★ **దయివారె**–అతిశయించు
★ **మతకము** – మాయలు ★ **దప్పిదేరు** – సంతృప్తికలుగు ★ **చేసన్న** – చేతితోసైగ

సంఖ్య :496 సంపుటము : 19 పుట: 332 రాగం : వేళావళి

7 అన్నియు నందె యున్నవి అదిగో మాట
యెన్నుకొనె దినములు ఇదిగో మాట ॥పల్లవి॥

సీత నీకుఁ జెప్పి పంపి శిరోమణి నీకిచ్చె -
నాతల నే మెఱఁగము అదేమాట
చేతినీవుంగరమును శిరసున నెత్తుకొనె
యేతలఁపు లెట్లొనో ఇదిగో మాట ॥అన్ని॥

తాడుపడ్డమేనితోడ తలఁపు నీకొప్పగించి
యేడవుతా నెఱఁగదు ఇదివో మాట
పాడిదప్ప దించుకంతా పదిల మాకెగుణము
ఆడ నేమీఁ జోటులేదు అదిగో మాట ॥అన్ని॥

తెఱవ నీకు బాసిచ్చె దేవతలమాట విను
యెతిఁగినదే ఇందరు ఇదిగో మాట
గుఱుతై శ్రీవేంకటాద్రిఁ గూడితి రిద్దరు మీరు
అతిముతి రామచంద్ర అదిగో మాట ॥అన్ని॥ **496**

పరిచయ పరిమళం :

ఈ కీర్తన విశ్లేషణ అనుకున్నంత సులభం కాదు. ఎవరు ఎవరికి చెబుతున్నారో కూడా అంత తేలికగా అర్థంకాదు. పల్లవే ఒకపట్టాన అర్థంకాదు. ఇది హనుమంతుడు శ్రీరామునికి వినిపిస్తున్న లంకలో సీతాదేవి దర్శనం. అన్నమయ్య 'అదిగో' నేటికాలపు (ఇదిగో) రామచంద్రా! ఇదిగో ఈ మాట విను అన్ని భావాలూ ఈ సందేశంలోనే వున్నవి. ఈ ఒక్కమాట విను, సీతమ్మ కడసారి ఆశతో దినములు లెక్కించుకొంటున్నది. సీతమ్మ తన శిరోమణి నా చేతికిచ్చి ఈ సందేశం వినిపించింది. ఆ తరువాత యేమికానున్నదో నేనెరుగను ప్రభూ! నీ చేతి వుంగరం తన శిరసునవుంచుకొని, తన ఆశలేమవుతాయోనని రోదించింది. ఇదిగో ఈమాట విను ప్రభూ! ఆమె కృశించిన మేనితో తలపులన్నీ నీపై నిలిపి రోదించుచున్నది. ఆమె సుగుణరాశి. అణుమాత్రము ధర్మము తప్పని సుశీల. కదలుటకు వీలులేని చోటున వున్నది. ఆ వనితామణి నీకు దేవతల బాసను గుర్తుచేసింది. అందరికీ నీ ప్రతిజ్ఞ రాక్షస సంహారం అని తెలుసు. శ్రీవేంకటాద్రిమీద మీకు ఎడబాటు లేదు. యుగాలపర్యంతం మీకదే స్థిరనివాసము.

★ **అతిమతి** - శీఘ్రముగా ★ **తాడుపడ్డ** - కృశించిన
★ **ఏడవుతా** - రోదిస్తూ ★ **తెఱవ** - వనిత

సంఖ్య :76 సంపుటము : 19 పుట: 51 రాగం : గంభీరనాట

8 ఇంకా మమ్ముఁ జెనకేవు యేరా వోరి
కొంకులేక కొసరేవు కొమ్మల నందరిని ॥పల్లవి॥

గోవుల మరపినట్టు గొల్లెతల వలపించి
కావరించి తిరిగేవు కానీకానీరా
వేవేలు ఇండ్లు చొచ్చి వెన్నదినేనంటానే
మోవులు చవిగొంటివి ముద్దియల నెల్లను ॥ఇంకా॥

పిల్లఁగోవిరాగాలనె పెక్కుమంత్రాలు మంత్రించి
కల్లరివై తిరిగేవు కానీకానీరా
చల్లదుత్తలంటాను చన్నులపైఁ జేయి చాఁచి
కొల్లగొంటివి మానము కోమలులనెల్లను ॥ఇంకా॥

మడుగులఁ జొక్కుచల్లి మచ్చిక సేయించుకొని
గడుసరివై తిరిగేవు కానీకానీరా
నడుమ శ్రీవేంకటేశ నన్ను నిట్టె యేలితివి
తొడిఁబడఁ గూడితివి తొయ్యలులనెల్లను ॥ఇంకా॥ **76**

పరిచయ పరిమళం :

ఏమిరా కృష్ణయ్యా! జంకూ గొంకూ లేక కన్నెపిల్లల్నందరినీ విజృంభించి తాకరానిచోట్ల తాకుతూ ఇంకా ఈ ఏడిపించడం మానవా? అంటున్నారు నందవ్రజములోని గోపికలు. అన్నమయ చెప్పిన సరస కీర్తననాస్వాదించండి. ఒక పక్క గోవులను కాస్తూనే ఇంకొక పక్క గొల్లెతలను వలపించి మదించి తిరిగావు. కానీలేరా! కానీ! పలువురి ఇండ్లలో వెన్నతింటాను పెట్టండి అంటూ వచ్చి వాడు చవిచూచేదేమిటో తెలుసా? భామల అధరామృతములు. అనేకములైన పిల్లనగ్రోవి రాగాలను మంత్రాలుగా మంత్రించి అబద్ధాలకోరువై తిరిగేవు కానీలే కానీ. చల్లకుండలలో చల్లతాగుతానని గోపెమ్మ స్తనములను పట్టుకొంటావు. కోమలుల మానము కొల్లగొడతావు. సరస్సులలో స్నానంచేసే జవ్వనులపై మత్తుమందు చల్లి నీకు మచ్చిక చేసుకొంటావా కానీలే కానీ, నీవు శ్రీవేంకటేశ్వరుడవై మమ్ము లొంగతీసుకొని కూడితివి మేము నిన్ను వలచినవారమేనయ్యా

★ **తొడిబడి** - చలించిపోవు ★ **ముద్దియ** - యువతి
★ **కల్లరి** - అబద్ధాలకోరు ★ **చల్లదుత్త** - చల్లదాచేకుండ

సంఖ్య :345 సంపుటము : 19 పుట: 231 రాగం : పాడి

9 అల్లవాఁడె భావించరె అంగన లిందరుఁ గూడి
వుల్లములో తనమాయ లుబ్బెనో శ్రీహరికి ॥పల్లవి॥

నేలా మిన్నుఁ గొలవఁగ నిక్కి మిన్నేటినురుగు
ఆలరి యీహరిమేన నంటుకొనెనో
పాలవెల్లి తచ్చఁబోఁగాఁ బైఁబడెనో తుంపురులు
మేలిమి కప్పురకాపు మెత్తిరో యీహరికి ॥అల్ల॥

చిత్తగించి రేపల్లెఁ జీఁకటితప్పు సేయఁగా
అత్తల చీఁకటినలు పంటుకొనెనేమో
వొత్తి కరిఁ గావఁబోఁగా నొలికెనో పైమదము
మొత్తమిఁ బుళుగుకాపు ముంచిరో శ్రీహరికి ॥అల్ల॥

అలమేలుమంగఁ దెచ్చి అఱుతఁ గట్టుకొనఁగా
పొలసి నవరసాలుఁ బొడచూపెనో
నెలవైనసొమ్ములెల్లా నిండుకొనె మేననెల్లా
అలరి శ్రీవేంకటాద్రి నందమైనహరికి ॥అల్ల॥ **345**

పరిచయ పరిమళం :

తిరుమలలో స్వామికి శుక్రవారం అభిషేకం సందర్భంలో అన్నమయ్య చెప్పిన మధుర భక్తి కీర్తన ఇది. ఇందరు భామినులు ఒక్కసారి మీ మనస్సులో భావించండి. అదిగో వాడే అతిశయించిన తన మాయలను ప్రదర్శించే శ్రీహరి. ఆయన ఒంటిపై అంత కర్పూరం అద్దినందువల్ల తెల్లగా మెరయుచున్నాడా? లేక నాడు వామనావతారంలో త్రివిక్రముడై భూమీ నింగీ రెండు పాదాలతో కొలిచిన హరికి ఆకాశగంగతో బ్రహ్మపాదము కడిగాడు. ఆ సురగంగ నురుగువల్ల తెల్లగావున్నాడా? లేక పాలజలధిమథనంనాడు ఆదికూర్మానికి పాలతుంపర్లంటి ఇట్లా అయిందా? ఏమో మరి పునుగు అనే సుగంధ ద్రవ్యం ఒంటికి మెత్తబడిన స్వామి నల్లగా నిగనిగలాడుతున్నాడు. లేదా రేపల్లెలో చీకటితప్పు గొల్లెతలతో చేసీ చేసీ చీకటిలా నల్లబడ్డాడా? లేదా గజేంద్ర ప్రాణసంరక్షణప్పుడు కరిరాజు మదజలం అంటుకొన్నదా? నల్లగావున్నా సువాసన వెదజల్లుతున్నాడు. శ్రీవేంకటేశుడు సిరికాంతను యెదలో పెట్టుకొన్నందువల్ల నవనిధులొచ్చాయో లేక అన్ని ఆభరణాలతో అందంగా అలంకరించినందువల్లనా? వంటినిండా అన్ని శోభలు మెరుస్తున్నాయి.

★ **వుబ్బెను** – అతిశయించెను ★ **తచ్చు** – మథించు
★ **మొత్తమి** – పూర్తిగా ★ **అత్తల** – అక్కడ

సంఖ్య :174 సంపుటము : 19 పుట: 117 రాగం : శంకరాభరణం

10 ఉద్దగిరి కృష్ణుఁడు వుబ్బరికాఁడు వీఁడు
ముద్దులు చూపుతానే ముసుఁగులు దీసేనే ॥పల్లవి॥

చెంగట నిద్దిరించేటిచెలువంపుగొల్లెతల
దొంగిదుచు వచ్చి వచ్చి తొడ లంటీనే
ముంగిటఁ గూచుండఁగాను ముడిచినపోఁకముడి-
కొంగులు విడిచి యట్టె కొల్లున నవ్వీనే ॥ఉద్ద॥

వేడుకతో గొల్లెతలు వెన్నముద్దలు సేయఁగ
చాడెసంది వచ్చి తాను చన్నులంటీనే
జోడై యొకరొకరు సుద్దులుచెప్పేటివేళ
కోడెకాఁడై యండనుండి కొప్పులు వట్టీనే ॥ఉద్ద॥

అట్టె విడెలు సేయుచు నాకులు మడుచుకోఁగా
గట్టిగాఁ గళలు రేఁగ కాఁగిలించీనే
యిట్టె మమ్మిందరిని యేలి శ్రీవేంకటేశుఁడై
దిట్టతనమున మోవితేనె లిచ్చీనే ॥ఉద్ద॥ **174**

పరిచయ పరిమళం :

హంపీవద్దనున్న ఉదయగిరిలో నెలకొన్న కృష్ణునిపై సరస శృంగార కీర్తన వినిపిస్తున్నారు అన్నమయ్య. ఈ ఉద్దగిరి (ఉదయగిరి)లో నెలకొన్న కృష్ణుడున్నాడే, వీడు రండగొండివాడు. కన్నెపిల్లలకి ముద్దులు రుచి చూపిస్తూనే చటుక్కున వారి మేలి ముసుగు తొలగించి ఏడిపిస్తాడు. తన ఇంటివద్ద నిద్రిస్తున్న అందమైన గొల్లెతలవద్దకు దొంగలా వచ్చి తొడలని తాకుతాడు. తమ ముంగిటిలో కూర్చుని ముచ్చట్లాడుకొంటున్న గొల్లెతలు కట్టిన చీరెల పోకముడి వున్నట్టుండి వూడపీకి పకపకా నవ్వుతాడు. గొల్లెతలు సరదాగా వెన్నముద్దలు చేసి తీస్తుంటే కుచగిరులు తాకుతాడు. గొల్లెతలు ఒకరితోనొకరు రహస్యాలు చెప్పుకొంటుంటే వెనకనుంచి వచ్చి కొప్పులు వూడబీకుతాడు. వాళ్ళు తాంబూలం వేసికొని భర్తల కోసం యెదురు చూస్తుంటే బిగియార కౌగలించి కామకళలను ప్రకోపింపజేస్తాడు. నేడు శ్రీవేంకటేశ్వరుడై మాబోటి భక్తురాండ్రకు అధరామృతమిస్తాడు.

★ **కొల్లున** – గొల్లుమని ★ **చాడెసంది** – చాటునుంచి
★ **కోడెకాడు** – కౌమారుడు ★ **దిట్టుతనం** – తెంపరితనం

సంఖ్య :514 సంపుటము : 19 పుట: 344 రాగం : లలిత

11 నవ్వితినే గొల్లెతా నాయ మవుర గొల్లఁడా
యెవ్వ రేమనిరే నిన్ను నియ్యకొంటిఁ బదరా ॥పల్లవి॥

కానీవే గొల్లెతా కద్దులేరా గొల్లఁడా
ఔనా మఱవకువే అట్టే కానీరా
నే నేమంటిని నిన్ను నీకే తెలుసురా
మానితినే ఆమాట మంచిదాయఁ బదరా ॥నవ్వి॥

అదియేమే గొల్లెతా అందుకేరా గొల్లఁడా
కదిసెఁ గడుపనులు కల్లగాదురా
ఇది నిక్కెమటవే ఇంతకంటె నటరా
పదరకువే నీవు పలుమారు నేలరా ॥నవ్వి॥

మెచ్చితినే గొల్లెతా మేలు లేరా గొల్లఁడా
కుచ్చితిఁ గాఁగిట నిన్నేఁ గూడుకొంటిరా
యిచ్చకుఁడ శ్రీవేంకటేశుఁడను నేనే
యెచ్చరించవలెనా, యెఱుఁగుదుఁ బదరా ॥నవ్వి॥ **514**

పరిచయ పరిమళం :

ఇది కృష్ణునికి ఒక గొల్లెతకు జరిగిన సరస సంవాదము. పొట్టి పొట్టి సంభాషణలైనందున భావము ఒకింత సందిగ్ధంగా వుంటుంది. అన్నమయ్య భావము అందుకొన్నామో లేదో? ఓ గొల్లెతా! నవ్వువస్తోందే. ఏరా గొల్లడా! నీకు న్యాయంగా వున్నదారా? నిన్నెవ్వరేమన్నారే గొల్లెతా? సరే! ఒప్పుకొన్నానులే పదరా పద. గొల్లెతా! మరైతే కానీవే. గొల్లడా! నాకు నీపై ప్రేమవున్నదిలేరా. ఔనా! అయితే మరి అది మఱచిపోకే గొల్లెతా! అట్లాగే కానీరా గొల్లెడా! ఓ గొల్లెతా! నిన్ను నేనేమన్నానే? నీవేమన్నావో నీకే తెలుసురా గొల్లడా! ఆ మాటలు మానేసానే గొల్లెతా! మంచిదయిందిరా గొల్లడా! ఓ గెల్లెతా! అదేమిటే అట్లా అంటావు. ఓరి గొల్లడా! అందుకే అన్నాను లేరా! నీకు చేరువవటమే నాకు పెద్దపనే గొల్లెతా! ఇది అబద్ధం కాదు ఒప్పుకొంటానులేరా! ఇది నిజమంటావుటే గొల్లెతా! ఇంతకంటే నిజమేముంటుందిరా? గొల్లెతా! తొందరపడకే అన్నిసార్లు బలవంతం యెందుకు చేస్తావురా? ఎలాగైతేనేమి, నిన్ను మెచ్చానే గొల్లెతా! మంచిదైనదిరా గొల్లెడా! నిన్ను గుచ్చి కౌగలించుకొంటానే. నిన్నే కూడినానురా. గొల్లెతా నేనే శ్రీవేంకటేశుడనే. నాకు ముందే తెలుసునురా.

★ **ఇయ్యకొంటిని** – ఒప్పుకొన్నాను ★ **పదరకువే** – తొందరపడకే

సంఖ్య :77 సంపుటము : 19 పుట: 52 రాగం : శ్రీరాగం

12 వలపేమి వెగటా వనితలకు
చిలుకుగోళ్ళనేల చెమట చిమ్మేవే ॥పల్లవి॥

అదనెరిఁగి పచ్చి మా టాతఁడు నిన్నాడితేను
వదనకమలమేల వంచేవే
సదరానఁ గప్పురము చన్నుదాఁక వేసితేను
వుదుటున లోలోన వుసురనేవేలే ॥వల॥

చవులువుట్టిం చాతఁడు సన్న నీకుఁ జేసితేను
అవలివలై యేల అలసేవే
తివిరి యట్టె ముసుఁగు దీసి మోము చూచితే
జవళిఁ జొక్కుచు నేల జడిసేవే ॥వల॥

శ్రీ వేంకటేశుఁడు నిన్నుఁ జేరి కాఁగిలించితేను
భావము గరఁగి యెంత పదరేవే
కావరపునవ్వుతోడఁ గడుసరసమాడితే
చేవదేర నెంతకెంత చెలఁగేవే ॥వల॥ **77**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య అమ్మవారి చెలికత్తె. ఇదేమిటమ్మా వనితలకు వలపు యెందుకు వెగటవుతుంది? ఇంతకీ చిలుకగోళ్ళవలెనున్న నీ గోళ్ళలో చెమటలెందుకు చిమ్ముతున్నాయి? ఒకవేళ యెవరూ లేని సమయంచూచి యేదో పచ్చిగామాట్లాడాడే అనుకో, దానికి నీ ముఖపద్మమును వంచనేలనమ్మా? కర్పూరపలుకులు నీ స్తనములమధ్య వేశాడని నీ లోలోపల ఉస్సురుమని నిట్టూర్చెదవేలనే? ఆతడు, నీలో ఆసక్తిని రేపి మాకు తెలియని సైగలేవో నీకు చేశాడు. అంతమాత్రానికే అటూ ఇటూ అయిపోయి అగచాట్లెందుకు పడతావమ్మా? ఆయన చిలిపిగా చటుక్కున నీ మేలిముసుగు తీసేసి నీ ముఖపద్మాన్ని చూస్తే నీవెందుకు భయపడతావమ్మా? ఆపైన వేంకటేశుడు నిన్ను కౌగిట చేరిస్తే భావావేశంతో యెందుకు తహతహలాడెదవమ్మా. ఆయన గర్వంగానవ్వుతూ నీతో సరసమాడితే యెంతఅతిశయం చూపిస్తున్నావమ్మా?

★ **ఉదుటున** – ఉద్ధతితో ★ **కావరపునవ్వు** – గర్వంతో నవ్వు
★ **చేవదేర** – ధైర్యముతో ★ **అవలివలై** – అటూఇటై

సంఖ్య :495 సంపుటము : 19 పుట: 331 రాగం : సాళంగనాట

13 అరుదు రామునిచేఁత లదిగో పుష్పకమును
సొరిది మనబాలులే సోద్యము గదమ్మా ॥పల్లవి॥

హరునివిల్లు విరిచె అట్టె సీతఁ బెండ్లాడె
పరశురాముని బాహుబలము గొనె
సురలకు మునులకు సొరిది నభయమిచ్చె
వరుస నయోధ్య యేలవచ్చె నటవమ్మా ॥అరు॥

వాలిఁ గొట్టి సుగ్రీవువరరాజ్య మిచ్చెనట
చాలుగాఁ గొండలనే జలధిగట్టె
తీలుగా రావణుఁ జంపి తెగి లంక సాధించి
వాలినసేనలఁ గూడి వచ్చెనటవమ్మా ॥అరు॥

కాంతయైనసీతఁ గూడి కలుషములెల్లఁ బాపి
పంతముతో విభీషణుఁ బట్టముగట్టి
ఇంతటా శ్రీవేంకటాద్రి నిరవున వేఁటలాడి
వంతులకు రాజ్య మేలవచ్చెనటవమ్మా ॥అరు॥ 495

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య పాడిన రామగాథనాలకించండి. ఇది నూటికి నూరుపాళ్ళూ అధ్యాత్మకీర్తనే. పొంగలి తింటున్నవారికి మధ్యలో జీడిపప్పు వస్తే ఆనందమే కదా! సరసకీర్తనాస్వాదనలో ఇదీ అలాగే. ఒక భక్తురాలు ఇంకొక ఆవిడకు వినిపిస్తున్న పాటవలె సాగుతున్నది. ఈ శ్రీరాముని చేతలు బహు అరుదు. అదిగో పుష్పక విమానం. ఎంతమంది యెక్కినా దాంట్లో మరొక్కరికి చోటు వుంటుందిట. మన బాలలకి ఇది గొప్ప వింతయే కదా! ఈయన చేతల గురించి యేమిచెప్పను? శివధనస్సు విరిచి సీతను పెండ్లాడినాడు. పరశురాముని బాహుబలం కైవసం చేసికొన్నాడు. మునులు, దేవతలకు అభయమిచ్చాడు. నేడు అయోధ్యను యేలవచ్చినాడట. వాలిని వధించి సుగ్రీవునికి రాజ్యమిచ్చాడు. కొండలతో సముద్రానికి సేతువు కట్టాడు. రావణుని వధించి లంకను సాధించాడు. నేడు అతిశయించిన తన సేనతో విడిసినాడట, చూడవమ్మా! తన సీత పునీత అని నిరూపించి విభీషణునికి పట్టముగట్టాడటమ్మా! శ్రీవేంకటాద్రిపై వేటలాడి ఈ తిరుమల రాజ్యము నేల వచ్చాడటమ్మా! ఈ వేంకటరామయ్యగారు.

★ **వాలినసేన** – అతిశయించిన సైన్యము ★ **సొరిది** – క్రమముగా
★ **తీలుగ** – లోపల అణచిన ఆగ్రహంతో ★ **వంతులకు** – పోటీగా

హరి యేమనెనే అలిగెనో

సంఖ్య :494 సంపుటము : 19 పుట: 331 రాగం : సామంతం

14 చిగురో చేఁగ చూపఁజెల్లదే నీకు
అగపడె నీరమణుఁ డదిగో నీకు ॥పల్లవి॥

వలపులే కడుఁబెంచి వాలుకరెప్పలు వంచి
సెలవినవ్వులనేల చిందేవే సిగ్గు
నిలువునఁ దమిరేఁచి నెయ్యపుటాసలు పూఁచి
మలసి యంతలోనే మాననేలే నీకు ॥చిగు॥

మాటలతేనెలు చూపి మదనముద్రలు మోపి
యీటునఁ దలుపుమాటు కేల పొయ్యేవే
గీఁటుచుఁ గన్నుల నవ్వి కిందటిమోహాలు దవ్వి
మాటికిమాటికి మేనిమఱపేలే నీకు ॥చిగు॥

కాఁగిటిరతికిఁ జొచ్చి కమ్మటి నీకెమ్మోవి ఇచ్చి
కాఁగినగుబ్బలనేల ఘాతసేసేవే
వీఁగుచుఁ గూడితివి శ్రీవేంకటేశుని వి(ని?)ట్టె
మూఁగినపులకల యీమోపేలే నీకు ॥చిగు॥ 494

పరిచయ పరిమళం :

చిగురు యెంతో మృదువైనదే. కానీ దానిలోనే ఏర్పడ్డ "చేగ" (చేవ) కఠినంగా వుంటుంది. ఈ కీర్తనలో అన్నమయ్య, నాయిక చెలికత్తెయై ఆమెతో దేవీ! చిగురులోని చేగతనం చూపాలంటే అది నీకు చెల్లదమ్మా! అంటున్నారు. అదిగో నీ రమణుడు నీకు అగపడెనమ్మా! ఇంకా నీ విచిత్ర విన్యాసాలు దేనికమ్మా? వలపులను మిక్కిలిగా బెంచునట్లు, వంచిన వాలురెప్పలతో చూడబోకమ్మా! మనోహరమైన లేచిరునవ్వుల నేలచిందించేవమ్మా? నిలువునా సిగ్గుల మొగ్గవై ఆసక్తిని పెంచే స్నేహపు ఆశలు పూయించి అంతలోనే అన్నీ మానివేసి గంభీరంగా వుంటే యేమి బాగుంటుందమ్మా? నీ మాటలలో తేనె లొలికించి దానికి విరుద్ధంగా ఆయన వంటిపై అనేక నఖక్షతములు చేశావు. చేసిన పనికి సిగ్గువడి తలుపుచాటున యేల నక్కెదవమ్మా? కన్నుగీటి నవ్వుతూ కిందటి రేయి కలిగిన మోహాలకు మాటి మాటికీ మైమరపుపొందెదవు. స్వామి కౌగిటిలో చొక్కి అరుణాధరమందించి శ్రీవేంకటేశునిట్టే కూడితివి. నీకు పులకలమొలకలు అతిశయించినవమ్మా!

★ **మలసి** – విజృంభించి ★ **మదనముద్రలు** – నఖక్షతములు

సంఖ్య :568 సంపుటము : 19 పుట: 380 రాగం : ఆహిరి

15 జమళిఁ గల్యాణము సరసుఁడాడె నేఁడు
చెమట లేఁటికి వచ్చెఁ జెప్పరే ॥పల్లవి॥

తూఁగుమంచముమీఁదఁ దొయ్యలు లిద్దరిఁ
గాఁగిలించుకొంటాఁ గరఁగీని
యేఁగుబెండ్లికొడు కెవ్వరిపై మోహము
చేఁగదేర నిది సరిఁ జెప్పరే ॥జమ॥

ఇదె పెండ్లిపీఁటపై యిద్దరి కొకమాఁటే
కదిసి పచ్చడము గప్పీని
యెదుగ దోసిట నించి యెవ్వరిపైఁ దలఁబాలు
చెదరకుండాఁ బోసెఁ జెప్పరే ॥జమ॥

పొలఁతులిద్దరితోడ బువ్వానఁ గూచుండి
చలివాయఁ గళ్ళిచ్చీ సరిగాను
యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డెనసె నీవేళ నే-
చెలులకుఁ జనవిచ్చెఁ జెప్పరే ॥జమ॥ **568**

పరిచయ పరిమళం :

శ్రీవేంకటేశ్వరుడు భూదేవిని శ్రీదేవిని పెండ్లాడుతున్నాడు. అది జమళికళ్యాణము. ఇద్దరు జంట పెండ్లికూతుళ్ళతో సరసుడైన తిరుమలదేవుడు పరిణయమాడెను. ఈ వధువులకు చెమటలేలపట్టుచున్నవి అని ప్రశ్నిస్తున్నారు అన్నమయ్య. ఇక పవళింపు సేవ జరిగింది. పడతులిద్దరి పరిష్వంగమున హరివలపులు పరిమళించినవి. ఇరువురిలో ఏతెరువపై మోహమధికమైతే ఆమె వరునిజెంత జేరుతుంది. ఇదిగో పెండ్లి పీటల మీద ఇద్దరికీ ఒకేమారు చదివింపు పట్టుబట్టలు కట్టారు. ఇరువురి దోసిళ్ళలో తలంబ్రాలు పోశారు పురోహితులు. మొట్టమొదట యెవ్వరి శిరసుపై హరి కురిపిస్తాడో ఒరులెట్లెరుగుదురు? అయినా మీరు వూహించండి. ఆపై, తరుణులిరువురితో పెండ్లివిందులో కూర్చున్నాడు వరుడు. సిగ్గు సంకోచము పోవునట్లు సమానంగా చూశాడు. ఈవేళ శ్రీవేంకటేశుడు ఇద్దరికి అనురాగము సరసుడై పంచినాడు.

శ్రియః కాంతాయ కళ్యాణనిధయే... నిధయేర్థినామ్
శ్రీ వేంకటనివాసాయ శ్రీనివాసయ మంగళం

★ **చలివాయ** – సిగ్గుసంకోచము పోవునట్లు ★ **కళ్ళిచ్చీసరిగాను** – సమానంగా చూశాడు

సంఖ్య :75 సంపుటము : 19 పుట: 51 రాగం : సాళంగనాట

16 ఎవ్వ రెట్టయినా నుండనీ ఇదివో నేను
నవ్వుతా నీసేవ సేతు నడుమ నేను ॥పల్లవి॥

మనసున నొకమాట మఱఁగున నొకమాఁట
యెనసి నే(న?)నయములు యెఱఁగ నేను (?)
వనితనై నీమీఁదివలపే గతియని
తనివోక బదికేటిదానను నేను ॥ఎవ్వ॥

వొలిసితే నొకటియు నొల్లకుంటే నొకటియు
చలివేఁడివేసాలు జరప నేను
కలికితనాన నీతో కాఁపురమే గతియని
తలఁచి పొందులు సేసేదానను నేను ॥ఎవ్వ॥

వొక్కపరి యిచ్చకము వొక్కపరి మచ్చరము
యిక్కడా నక్కడ యెలయించను నేను
గక్కన శ్రీవేంకటేశ కలసితి విటు నన్ను
మక్కువ నిటువలెనే మరుగుదు నేను ॥ఎవ్వ॥ **75**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య శ్రీవేంకటేశుని వలచిన నెలతయై నిస్వార్థమైన తన వలపు యెటువంటిదో స్వామికి వివరిస్తున్నారు. ఇదిగో స్వామీ! యెవ్వరెట్లావుంటే నాకేమిటయ్యా? నేను మాత్రం మధ్యలో వచ్చి, నీవు కావాలనుకొన్న చిన్నదాన్నే. నవ్వుతూ నీ సేవలోనే నేను తరిస్తాను. నా మనస్సులో ఒకటనుకొని చాటుగా ఒకటి చెప్పి, నీతో కల్లబొల్లి మాటలు చెప్పటం నాకు రాదు. నేను వలచి వచ్చిన వనితనే. కాని నేను తనివి తీరని పొందుకావాలనుకొనేదాన్నికాను. ప్రభూ! నేను కావాలనుకొంటే ఒకమాట, వద్దనుకొంటే వేరొకమాట చెప్పేదాన్ని కాదు. రెండు రకాల ద్వంద్వ పద్ధతిలో వేషాలు వేయను. అతివలకు తగ్గట్లు నీతో కాపురంచేస్తూ అదే నా విధిగా బ్రతుకుతాను. అది కుదరకబోతే నిన్ను నిందించను నాగతి అంతేననుకొని నీ చింతనలోనే వుంటాను. ఒకసారి ఇషం చూపించటం ఇంకొకసారి గర్వంతో తిరస్కరించటం, ఇక్కడా అక్కడా అని చూడక యెక్కడపడితే అక్కడ కూడటం నాకు నచ్చదు. శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీపై నా మక్కువ మరుగున వుంటే వుండనీ.

★ **తనివోక** – తనివితీరని ★ **చలివేడివేసాలు** – ద్వంద్వ ప్రవృత్తి
★ **ఎలయించను** – పొందించను ★ **మచ్చరము** – గర్వము

సంఖ్య :246 సంపుటము : 19 పుట: 165 రాగం : నాగగాంధారి

17 **ఇదివో నీమహిమలు యేమని పొగడేమయ్యా**
కదిసితేనే యినుము కనకమై మించెను ॥పల్లవి॥

సెలవి నీవు నవ్వితే చిత్తము చీఁకటివాసె
వెలసెను నాలోని వేడుకలెల్లా
చెలిమిసేసి నాపైఁ జేయి నీవు వేసితేను
బలిమితో వలపులపంటలెల్లాఁ బండెను ॥ఇది॥

తప్పక నీవు చూచితే తనువుపై కాఁక మాని
వుప్పతిల్లె జవ్వనము వుదుటునను
కొప్పుదువ్వి నీవు నన్నుఁ గొనగోరు సోఁకించితే
కుప్పళించి తమకపుకొటారులు నిండెను ॥ఇది॥

చేరి నీవు వలికితే సిగ్గులు మూల కొదిగి
కారుకమ్మె నెమ్మోమునఁ గళలన్నియు
యీరీతి శ్రీవేంకటేశ ఇన్నిటా నన్నేలితివి
సారె నా కిట్టె మదనసామ్రాజ్యము హెచ్చెను ॥ఇది॥

పరిచయ పరిమళం :

ఓ శృంగారరాయా! నీ మహిమలనేమని పొగడెదమయ్యా! అంటున్నారు అన్నమయ్య. అంటే నేటి భాషలో యెంతని పొగడనయ్యా! చేరువయై పరిశీలిస్తే ఇనుములాంటి అల్పులైన నాబోంట్లు కనకములాగా విశిష్ఠులవుతారు. నీవు మధురమైన చిరునవ్వులు చిందిస్తే, మనస్సులోని పెను చీకట్లు తొలగిపోతాయి. నాలో వేడుకలు వెల్లివిరుస్తాయి. నాపై స్నేహంగా నీ చేయివేస్తే నా వలపులపంట పండుతుంది. నీవు నన్ను నఖశిఖపర్యంతం చూస్తే నా శరీరం చల్లబడిపోతుంది. యౌవనం ఒక్కసారిగా అతిశయిస్తుంది. నీవు అనురాగంతో చిలిపిగా నా కొప్పు దువ్వి నాకు చిన్న నఖక్షతము చేస్తే తమకంతో తబ్బిబ్బవుతాను. నీవు నన్ను పలుకరిస్తే సిగ్గుతో ఒకమూల నక్కుతాను. నా ముఖంలో కళలు తాండవిస్తాయి. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నువ్వు నన్ను ఇన్నివిధాలుగా వెలకలిగిన రత్నము జేశావు. నా మదన సామ్రాజ్యము అతిశయించింది.

★ **కారుకమ్ము** – దట్టంగా వ్యాపించు ★ **కుప్పళించు** – కుప్పించు
★ **కదిసితేను** – చేరువగా పరికిస్తే ★ **ఉప్పతిల్లు** – ఓర్వలేకపోవు

సంఖ్య :505 సంపుటము : 19 పుట: 338 రాగం : తోండి

18 **కానీవే గొల్లెతా కమ్మటి నవ్వకువే**
నాననీవే రేపటికి నయమవును దాఁచవే ॥పల్లవి॥

తీపుచేసి వలపులు తీర నాపైఁ జల్లకువే
పోపో నీగొల్లచల్ల పుల్లనేకాదా
మాపటంత వచ్చేఁగాని మగుడి చూడకువే
చేపట్టి చూడఁజూడఁగ చీఁకటిండ్లే వెలుఁగు ॥కానీ॥

మాటలనే నామీఁద మందులు నూరకువే
మూటగట్టితే గొల్లముంజులేకావా
చీటికిమాటికి నాపై చేతులు చాఁచకువే
వాఁటమైతే నీరు వారు వచ్చే నే నాడకు ॥కానీ॥

చేయివట్టి తియ్యకువే చేరి నన్ను లోనికి
పాయపుగొల్లెతలకు బలువేకాదా
వేయిటికిఁ గూడితి శ్రీవేంకటేశుఁడను నేను
యీయెడ జాతొకటాయ నింటికి వచ్చేనే ॥కానీ॥ **505**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య సృష్టించిన ఈ కీర్తన పాడింది గోపాలకృష్ణుడు. పాడింది ఒక గొల్లెతనుద్దేశించి, ఓ గొల్లెతా! కానీవే. ఇంత కమ్మగా నువ్వు నవ్వితే, ఇబ్బందే. రేపు మనం కలుసుకొనే దాకా వాటిని దాచి వుంచవే. అదే నయము సుమా! నీ నవ్వులను నానబెట్టివుంచు. ఓ గొల్లెతా! మధురమైన, నీ వలపులు నాపై జల్లబోకే. పోపోవే. మీ గొల్లల చల్ల అంతా పుల్లగానే వుంటుంది కదే? అయినా మాపటికి వచ్చేస్తాను కదా! అలా మరల మరల వెనుదిరిగి చూడకే. నీవు నా చేయిపట్టుకొంటే చీకట్లుకూడా వెలుగుతో నిండిపోతాయి. ఓ గొల్లెతా! నా మీద నీ మాటలనే మత్తుమందులు నూరిపోయకు. నీ మాటలను మూటగడితే ఏముంది చెప్పు? అవి గొల్లముంజులు కాబట్టి గొల్లకంపుకొడుతూనే వుంటాయి. చీటికిమాటికి నాపై చేతులు చాచవద్దు. నీవు ఒప్పుకొంటే నీరుపారేచోటికి (యమునానది ఒడ్డుకు) రావే. వయస్సులోవున్న మీ గొల్లెతలకు యేమి బలుపే. చేయిపట్టుకొని రమ్మని మీ ఇంట్లోకి పిలువబోకే. వేయిమందిలో నిన్నెన్నుకొని కూడినానే. నేను శ్రీవేంకటేశుడను. మన జాతి ఒకటేనే రావే. (గోపికలంతా హరిని వాంఛించిన దేవతాస్త్రీలు)

★ **వాటమైతే** – అంగీకారమైతే ★ **పాయపుగొల్లెత** – వయసులోవున్న గోపిక
★ **మగుడమాపటంతవచ్చేగాని** – మాపటివేళకు మరలివచ్చేదాక

సంఖ్య :173 సంపుటము : 19 పుట: 116 రాగం : దేసాళం

19 వెల్లవిరాయఁ బనులు విట్ఠలేశ్వరా
చల్ల జంపుసేఁతల సటకారివాఁడవు ॥పల్లవి॥

ననుఁజూచి కొలువులో నవ్వినదే చాలదా
వనితల యెడల గర్వపు వాఁడవు
చెనకి యప్పటి నన్నుఁ జేఁ(జే?)త నంటవలెనా
పొనుగనివలపులపొత్తులవాఁడవు ॥వెల్ల॥

ముచ్చికల నాతోడ మాటాడుటే చాలదా
కుచ్చితపు బహుపరాకులవాఁడవు
విచ్చనవిడి నిప్పుడే విడెమియ్యవలెనా
మచ్చువేసితీసేవెడమాయదారివాఁడవు ॥వెల్ల॥

సంగడి నాపై సేస చల్లుటే చాలదా
సంగ తెరిఁగి నె(న?) న(నె?) రజాణకాఁడవు
చెంగట నన్నేలితివి శ్రీవేంకటేశుఁడవై
యెంగిలి సేయవలెనా యిచ్చకపు వాఁడవు ॥వెల్ల॥ **173**

పరిచయ పరిమళం :

"చల్లజంపుసేతలు" అంటే చల్లగా గొంతుకోసి చంపే పనులు అని అర్థం. ఇది విట్టలేశ్వరుడైన కృష్ణయ్య మీద అన్నమయ్య చెప్పిన మధుర కీర్తన. స్వామీ! నీపనులు వెల్లివిరైనవయ్యా! అంటున్నారు. పైగా సటకారి వాడట అంటే మాయలమారివాడట. నీవు వనితలంటే చాలా గర్వము ప్రదర్శిస్తావు. నన్ను నీ కొలువులో జూచి అందుకేనేమో నవ్వినావు. మరల నన్ను తాకుటకు చేతులు జాచి ముట్టుకోవాలా? నువ్వేమీ తక్కువవాడవా? ఏమాత్రం తగ్గని వలపు పొత్తులు పెట్టుకొనే వాడివి. ఓ విట్ఠలేశ్వరా! కాస్త మచ్చికతో నీతో మాట్లాడితే చాలు నీవు వనితలపై అత్యంత ఆసక్తి కలవాడవని కుత్సితం కలవాడవని తెలిసిపోతుంది. ఎంత విచ్చలవిడి ప్రవర్తన గలవాడవంటే ఇప్పటికిప్పుడే నాకు తాంబూలమియ్యాలా? నీవు మత్తుమందు చల్లే మాయలమారి వాడవు. నీవు నాసంగతి తెలిసిన నెరజాణవు. నాపై అక్షతలు చల్లితే చాలదా? శ్రీవేంకటేశ్వరుడవై కూడా నన్ను ఎంగిలిచేయాలా?

★ **పొనుగని** – తగ్గని ★ **అప్పటి** – మరల ★ **బహుపరాకు** – అత్యంత ఆసక్తి

సంఖ్య :341 సంపుటము : 19 పుట: 228 రాగం : వరాళి

20 ఇంతలోనె నీతో నే నేమందురా
పొంతనుండి నీవే నాకు బుద్ధిచెప్పఁగదరా ॥పల్లవి॥

చెక్కుమీఁదటఁ జేయి చిత్తములోపల నూయి
ఇక్కువమాటలు నీతో నే మందురా
చక్కనే నీనేరుపులు చల్లీ నావూరుపులు
అక్కడిసుద్దు లేమైనా నానతియ్యరా ॥ఇంత॥

వంచినది నాశిరసు వలపూఁ గడుబిరుసు
ఇంచుకా మొగమోడక యేమందురా
మంచిదే నీలోనిగుట్టు మాకే ఇన్నిటా అట్టు
కంచపుఁబొత్తుకు నీవే కైకొలుపఁగదరా ॥ఇంత॥

ముందుఁ దొక్కితి ముంగిలి మోవిమీఁదనె యెంగిలి
యిందరిలోపల నిన్ను నేమందురా
అంది శ్రీవేంకటపతి వలమేలుమంగ నేను
యిందె కూడితివి నన్ను నిఁక నానతియ్యరా ॥ఇంత॥ **341**

పరిచయ పరిమళం :

దేవి అలమేల్మంగమ్మ స్వామితో ఏమంటున్నదో అన్నమయ్య వినిపిస్తున్నారు వినండి. ఇంతలోనే నేను నిన్నేమన్నానయ్యా? ఒకవేళ అనివుంటే నాదగ్గరకు వచ్చి నాకు బుద్ధి చెప్పవచ్చును గదా! నా చెక్కులపై చేయిజేర్చి యోచిస్తున్నానే కానీ నా మనస్సు పెద్ద నుయ్యిలాగా వున్నది. ఇక నీతో ఇచ్చకపు మాటలు యేమి చెప్పమంటావు? నీవు నేర్చిన అక్కడి సమాచారములు నాకు చెప్పరాదా? నాకు ఊపిరన్నా సరిగా ఆడుతుంది కదా! నా శిరస్సువంచుకొనే వుండవలసివచ్చింది. నా వలపు కూడా కడు కఠినమైనదే సుమా! ఇంచుకైనా దాక్షిణ్యం లేక నిన్నేమనగలనయ్యా? మంచిదయింది నీ గుట్టు నా దగ్గరమాత్రమే రట్టయింది. అయిందేదో అయింది. ఇక మీ పెళ్ళి భోజనం పెట్టించు. స్వామీ! ఒక్కటి మాత్రం మరువకు. మొట్టమొదట వివాహంలో నీ పాదం తొక్కింది నేను. నీ మోవిని యెంగిలిచేసింది నేను. ఇంకా ఇప్పుడు నిన్నేమనగలను? నీవు శ్రీవేంకటపతివి, నేను అలమేలుమంగను నీవు నన్ను కూడిన భర్తవు ఇక నీ చిత్తము, నా భాగ్యము.

★ **కంచవుబొత్తులు** – సహపంక్తి భోజనాలు ★ **ఇక్కువ** – ఇచ్చకపు
★ **కడుబిరుసు** – మిక్కిలి కఠినమైనది ★ **ముంగిలి తొక్కుట** – గృహప్రవేశం చేయుట

సంఖ్య :347 సంపుటము : 19 పుట: 232 రాగం : సామంతం

21 ఎవ్వరు వద్ద నున్నారో యేమి సేసీనే
దవ్వుల నెదురురాక తా నేమి సేసీనే ॥పల్లవి॥

పచ్చనిచిగురువంటిపాదాల నడచివచ్చె-
నిచ్చకపుఁబతి లోన నేమి సేసీనే
నెచ్చెలిమే నింతలోన నిండాఁ గడుఁజెమరించె
యెచ్చుటఁ బరాకైనాఁ డేమిసేసీనే ॥ఎవ్వ॥

మంచిమాణికాలురాలేమాట లాడీఁ జెలి యీడ
ఇంచుకంతా నెఱఁగడు యేమి సేసీనే
మంచముపైఁ బవ్వళించె మగుళ యలసి వచ్చి
యెంచినయెన్నికలాయ నేమి సేసీనే ॥ఎవ్వ॥

కలువరేకులవంటి కన్నులఁ జూచె చెలి-
నెలమిఁ దాఁ దేరిచూచీ నేమి సేసీనే
బలిమి శ్రీవేంకటాద్రిపతి యింతి నిటు గూడె
యిలఁ దనభాగ్యమాయ నేమి సేసీనే ॥ఎవ్వ॥ 347

పరిచయ పరిమళం :

నాయిక తన చెలికత్తెయైన అన్నమయ్య వద్ద ఎలా వాపోతున్నదో చూడండి. ఆయన వద్ద యెవ్వరున్నారో స్వామివారినేమి చేసెనో యెట్లాగే తెలియుట? నేనెంతో దూరంనుండి వస్తున్నాను కదా! నాకెదురురాకుండా తానేమి చేయుచున్నాడే? నాపతి పాదాలను చూశావా? నిజంగా తానంతదూరం నుంచి నడచి వస్తుంటే మరి అవి లేచిగుళ్ళలా యెలా వున్నాయే? ఇలా ఇచ్చకాలు చెప్పే మొగుణ్ణి నేనేమి చెయ్యాలే? ఎన్ని చెమటలు పట్టాయో చూశావా? ఆయనకన్ని చెమటలెలావచ్చాయే? అదెవ్వతో దానిదగ్గర మాణిక్యాల్లాంటి మాటలు చెబుతాడు. ఇక్కడ మాటలేరావు. ఈయననేం చేయాలే? అలసిపోయినట్లు మంచముపై వాలిపోతాడు. ఎన్నిసార్లు ఇలా జరిగిందో చెప్పలేను. ఇప్పుడు నేనేమిచేయాలి? కలువరేకులవంటి కన్నులున్న ఆ చెలిని అదేపనిగా చూస్తాడు. ఆయననేమి చేయాలే? బలవంతుడైన ఈ శ్రీవేంకటపతి ఆ యింతిని ఇట్లు కూడినాడు. ఇది దాని భాగ్యమని సరిపెట్టుకోనా లేక యేమిసేతునో చెప్పవే.

★ **ఇచ్చకపుపతి** – తీయటిమాటలు చెప్పే మొగుడు
★ **తేరిచూచె** – తదేకంగా చూస్తాడు

సంఖ్య :42 సంపుటము : 26 పుట: 31 రాగం : నాదరామక్రియ

22 వచ్చెను నీ రమణుఁడు వసంతమాధవుఁడై
ఇచ్చగించి చేకొనవే యెదురేఁగి నీవు ॥పల్లవి॥

పూచెఁబో నీ సెలవుల పున్నమ వెన్నెల నవ్వు
కాచెఁబో చన్నుల నిమ్మకసుఁగాయలు
రాచిలుక లెలిఁగించి రమణి నీ పలుకుల
యేచెను వసంతకాల మిదె నీ పాయమున ॥వచ్చె॥

చిందెఁబో నీమేన నట్టె చెమటల రసములు
అందెఁబో చేతులకు నీ యాయపుఁజన్ను
మందలాయఁ దుమ్మిదలు మరి నీ తురుమునను
చందపు నీ కోరికలే జాజరవసంతము ॥వచ్చె॥

పండెఁబో నీకెమ్మోవిఁ బల్లదొర లింతలోనె
నిండెఁబో చల్లనిగాలి నీ వూర్పుల
అండనె శ్రీవేంకటేశుఁ డంతలోనె నిన్నుఁ గూడె
బొండుమల్లెపానుపువో పులక జొంపములు ॥వచ్చె॥ 42

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య తాను దేవి చెలికత్తెయై అదిగోనమ్మా నీ భర్త వసంతమాధవుడై నీతో వసంతములాడుటకు వస్తున్నాడు. నీ మక్కువ చూపి నీవు ఆయనకు యెదురువెళ్ళి ఆహ్వానించవమ్మా! వసంతకాలం వచ్చేసిందని నిన్ను చూస్తేనే తెలుస్తున్నది. నీ లేత చిరునవ్వులలో వెన్నెలలు పూస్తున్నాయి. కసుగాయలైన నిమ్మలవంటి కుచములు కాయబోతున్నాయి. నీ మాటలు చిలుకలకి 'గుణపాఠాలు'. నీ ప్రాయపు వయస్సుకి కూడా వసంతకాలం వచ్చేసిందమ్మా! ఓ చెలీ! నీ శరీరమంతా స్వేజలం చిలకరించినట్లు చిందినది. మర్మంతో వుంచిన చనుగవ చేతికందబోతున్నది. తుమ్మెదలగుంపువంటి నీ కొప్పు చూచిన ఏమగనికి కోరికలు చెలరేగి వసంతకాలము గుర్తుకురాదు? కెంపువన్నెగల మోవి 'పల్లదొర' పండ్లవలె నున్నవి. నీ ఉచ్చ్వాస నిస్వాసలగూడా శీతలములైనవి. అక్కడే దాగివుండి నీ వేదన గమనించిన శ్రీవేంకటేశ్వరుడు చటుక్కున నిన్ను గూడినాడు. బొండుమల్లెల పానుపుకు కూడా పులకల జొంపములు (గుబురులు) వచ్చినవి.

★ **ఎలిగించి** – మాటలు నేర్పుట ★ **ఏచెను** – అతిశయించెను
★ **పల్లదొర** – ఎఱ్ఱని ఒక పండు ★ **జాజరవసంతము** – హోళీనాడు జరిగే రంగుల ఉత్సవం

సంఖ్య :55 సంపుటము : 26 పుట: 40 రాగం : సౌరాష్ట్రం

23 ఏలే యింతేసిచేఁత యీఁతా మోఁతా
వేళ వచ్చినదాఁకా వెరగులే చాలు ॥పల్లవి॥

తప్పక చూడవెరతు తలవంచుకో వెరతు
అప్పటప్పటి సుద్దులు అవెచాలు
కప్పురము లంటనేల కాఁకలఁ బొరలనేల
తెప్పలచెమటనీఁటఁ దేలుటే చాలు ॥ఏలే॥

దగ్గరి రా నేనోప తప్పించుకొననోప
తగ్గుముగ్గలేనిపాటి తగులే చాలు
వొగ్గి తనవిడె మొల్ల వొగరొగరనవొల్ల
సిగ్గువడ్డ చెక్కుచేతిచింతలే చాలు ॥ఏలే॥

మంతనమాడ నేనొల్ల మర్మము చొక్కించనొల్ల
వంతుకు తాఁ గూడేటివరుసే చాలు
కాంతుఁడు శ్రీవేంకటాద్రి కడపరాయఁడు నేఁడు
పంతమిచ్చి నన్నుఁ గూడె భాగ్యమాయఁ జాలును ॥ఏలే॥ 55

పరిచయ పరిమళం :

దేవి, తన చెలియయైన అన్నమయ్యతో ఇలా అంటున్నది. ఎందుకనే నాకు ఇన్నేసి నానా బాధలు. ఈయన చేసే యింతేసి చేతలతో? చివరి దాకా నాకీయనతో అన్నీ ఉద్విగ్నం కలిగించే చేతలే. నాకు ప్రతిక్షణమూ యేమవుతుందోననే భయమే. ఆయనను తేరిపారచూడాలన్నా లేదా తలవంచి క్రీగంట చూడాలన్నా నాకు సంకోచమే, అప్పుడప్పుడూ ఆయనపై నాకు వినవచ్చే కథలు అట్టి భయాలు రేకెత్తిస్తున్నాయి. ఎప్పుడు కర్పూర తాంబూలమిస్తాడో యెప్పుడు చిరాకు అసహనం చూపిస్తాడో వూహించలేను. కుప్పలు తెప్పలుగా చెమటలు నీట తడిసిపోతాను. అది చాలదా? ఆయనకు చేరువ అవ్వాలంటే సంకోచమే లేదా దూరందూరంగా వుందామన్నా సంకోచమే, హెచ్చుతగ్గుల్లేని సమానప్రవర్తన చూపకూడదా? తాంబూలమూ నాకు వద్దు తన కటువు ప్రవర్తనావద్దు చెక్కిట జేయిచేర్చి చింతించటమే నయము. స్వామీ! నాకు నీతో మంతనాలు వద్దు అంటాను. నీ రహస్య పద్ధతులూ వద్దు. నన్ను కూడే స్వాతంత్రమున్న తన చుట్టరికమే నాకు చాలు. ఓ కడపరాయుడా! శ్రీవేంకటేశ్వరా! పంతముతో నీవు నన్ను కూడేభాగ్యమే నాకు చాలు అంటాను.

★ **ఈతామోతా** – నానాబాధలు ★ **వెరగులే** – ఉద్విగ్నం కలిగించే పనులు
★ **తగ్గుమగ్గులేనిపాటి** – హెచ్చుతగ్గులులేని సమాన నడవడిక
★ **కడపరాయుడు** – దేవునిగడపలో వెలసిన శ్రీవేంకటేశ్వరుడు

సంఖ్య :184 సంపుటము : 26 పుట: 130 రాగం : బౌళి

24 ఆనసుమ్మీ యిఁక నీకు నౌభళేశ
మోనమేల మాఁటలాడు మొక్కే నౌభళేశ ॥పల్లవి॥

కాయమెల్లఁ జెమరించె కడుబడలితి విదె
ఆయనాయఁ జాలుఁ గోప మౌభళేశ
ఆయములు గరఁగించి అండకు వచ్చితి నేను
మాయలేల నవ్వరాదా మాతో నౌభళేశ ॥ఆన॥

మెఱుఁగుమోవి వాడె మిక్కిలి బుసకొట్టేవు
అటిముటి మఱపేల యౌభళేశ
గుటిగా నీకొనగోరు గుబ్బలు సోఁకించితి నీ-
మఱపులు చెల్లవిఁక మాను మౌభళేశ ॥ఆన॥

కలసితి మిద్దరము కన్నులనె కెంపుదేరె
అలయకు మిఁక నీవు ఔభళేశ
తలపోఁతలు మనకు తారుకాణ లివె వచ్చె
బలిమి శ్రీవేంకటాద్రిపతి యౌభళేశ ॥ఆన॥ 184

పరిచయ పరిమళం :

అహోబల నృసింహునిపై అన్నమయ్య వినిపించిన శృంగార కీర్తన ఇది. శ్రీలక్ష్మి పాడుతున్నది, ఆస్వాదించండి. ఓ ఔబళేశా! నీకు ఇక ఆనపెడుతున్నాను సుమా! నాతో మాట్లాడవయ్యా! నీకు మ్రొక్కెదను. మౌనమేలనోయీ! నీ వళ్ళంతా చెమటలతో నిండిపోయింది. ఎంతో బడలికతో కనుపించుచున్నావు. అయిందేదో అయింది. ఇకనైనా నీ కోపముచాలించు. నేను నీ ఆయములు (మర్మస్థానము) లంటి నిన్ను కరిగించెదను. నీ మహిమలు నాకెందుకయ్యా? నాతో నవ్వుతూవుంటే అదే చాలు నాకు. దివ్యకాంతితో వెలుగులు జిమ్మే దేవదేవుడవు నీవు. నీ ముక్కు పుటములలోంచి నీవు కొట్టే బుస వినిపిస్తోంది. నీవు నా మగడివైన శ్రీహరివి. ఈదనుజుని చంపే తొందరపాటులో నీకు ఇంతమరపు వచ్చిందేమయ్యా? గుటిజూచి నీ కొనగోటతో నా చనుగుబ్బలను తాకితివి కదా! ఇక మానేసేయవలసిందే. నీ మఱపులు ఇక చెల్లవు. మన ఇద్దరి కలయిక యెప్పుడో జరిగింది. నేడు శ్రీవేంకటాద్రిపతివైన ఔబళేశా! మనకు తార్కాణము లెందుకయ్యా?

★ **మోనము** – మౌనము ★ **ఆయనాయ** – అయిందేదో అయింది
★ **అటిముటి** – తొందరపాటున ★ **మఱపులు** – మతిమరపులు
★ **తారుకాణాలు** – నిరూపణలు ★ **అండకువచ్చి** – దగ్గరకు వచ్చి

సంఖ్య :65 సంపుటము : 26 పుట: 47 రాగం : సౌరాష్ట్రం

25 ఏమాఁట కే మాఁట యేలరా
నామోము చూడవే నవ్వే నేను ॥పల్లవి॥

వద్దు వోరా వాదులు । వొక్క-
సుద్ది చెప్పే రావే సొలయక
కొద్ది నుండదురా కోపము । అయితేఁ
గదు(ద్దు?) లేవే నిన్నుఁ గలసే నేను ॥ఏమాఁ॥

సారె నేలరా చలము । మరి
కోరికెల్లఁ జెల్లె కొంకువాసెనే
మేరమీరేవేరా మెల్లనే । తొల్లె
తేరపనులకునుఁ దెగువేలే ॥ఏమాఁ॥

చెల్లెరా నీ చేఁతలూ
అల్లనాఁడె నే నంటిఁగదె
వెల్ల విరయితి శ్రీవేంకటేశ । నిన్నుఁ
గొల్లగాఁ గూడితి కొసర నేలే ॥ఏమాఁ॥ **65**

పరిచయ పరిమళం :

ఇది నాయికా నాయకుల సంవాదరూపములో కొనసాగే అన్నమయ్య ఆవిష్కరణ. కొంచెం శ్రద్ధగా చదివితేకానీ అర్థంకాదు. సంవాదం మొదలుపెట్టేది నాయిక. ఏమాటకామాట నచ్చుజెబుతావు యెందుకురా? నేను నవ్వుతూ ప్రసన్నంగానే ఉన్నాను. కావాలంటే చూడవే. ★నీతో నాకు వాదములెందుకు పోరా. అదిసరేకానీ ఒక మాట చెబుతాను శ్రమ అనుకోక దగ్గరకురావే. ఓరీ నీపై కోపము కొద్దిగా రాదురా (చెప్పలేనంతవస్తుంది). అయితే అయిందిలేవే, అయినా నిన్ను కలసే తీరుతాలేవే. ★★ప్రతిసారీ నీకీ అతిశయమెందుకురా? మరి, నా కోరికలన్నీ తీరి భయాలు తొలగిపోయాయి కదే. ఓరీ! నీవు మెల్లమెల్లగా హద్దులెందుకు దాటేవురా? నాకు నీపై అనురాగం తొల్లినుంచి వున్నదే కదే, శ్రమలేని పనులకు తెగువెందుకే? ★★★నీ చేతలన్నీ చెల్లినాయిరా. నేను మొదటే చెప్పాను కదే. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీవేనాడో వెల్లివిరై విలసిల్లినావు. అందుకే నేను కొల్లగా (కొల్లగొట్టినట్లు) కూడితిని కదే, ఇంకా కోరేదేముంటుందే?

★ **సొలయక** – శ్రమ అనుకోక ★ **కొంకువాసెనే** – భయాలన్నీ తొలగాయి
★ **తేరపనులకు** – శ్రమలేని పనులకు ★ **కొసరనేల** – ఇంకా కోరేదేముంది

సంఖ్య :182 సంపుటము : 26 పుట: 128 రాగం : రామక్రియ

26 వేఁగిరమా కోనతిరువేంగళేశ । నిండెఁ
దేగపు వలపు కోనతిరువేంగళేశ ॥పల్లవి॥

కాయమెల్లఁ బులకించె గక్కన నీచేయి నాపై
వేయఁగానే కోనతిరువెంగళేశ
బాయిటనే ఇదె నా గుబ్బలపై పయ్యదకొంగు
తీయకుమీ యంత కోనతిరువెంగళేశ ॥వేఁగి॥

కొల్లున నీవు నవ్వితే కొప్పువిరులు పైరాలె
వెల్లవిరిఁ గోనతిరువెంగళేశ
చెల్లెనీకు నామేనఁ జేసినచేఁతలు తేట-
తెల్లమాయ నిదె కోనతిరువెంగళేశ ॥వేఁగి॥

భావించి కూడితి విట్టె పంతములు వచ్చె మాకు
వేవేలుఁ గోనతిరువెంగళేశ
శ్రీవేంకటాద్రి మీఁద చిత్తమెల్లా గంటి నిదె
దేవుఁడ విన్నిటాఁ గోనతిరువెంగళేశ ॥వేఁగి॥ **182**

పరిచయ పరిమళం :

నేటి కడపకు నాలుగుమైళ్ళదూరంలోవున్న పాలకొండ కోనయే అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో ప్రస్తుతిస్తున్న కోనవేంగళేశుని ఆవాసమని విజ్ఞుల అభిప్రాయం. ఓ కోనవేంగళేశా! అంతతొందరగావున్నదా? నీకోసం నీ వలపు కోసం నేను దేనికైనా ప్రాణత్యాగానికైనా సిద్ధమే. నీవు చటుక్కున నీచేయి నాపై వేయగానే నా తనువెల్లా పులకించిందయ్యా! ఇదిగో బయటకు వెలువడాలని నా కొంగులోనుంచి యెదురుచూస్తున్న కుచగిరులపై చేయివేయకయ్యా! నాపైట తీయబోకయ్యా కోనవేంగళేశా! ప్రభూ! నీవు అంత పెద్దగా నవ్వితే నా కొప్పులోని విరులు వెల్లివిరై రాలినవి. నా శరీరంపై నీవు చేసిన చేతలు తేటతెల్లమై, స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి. చూశావా? ఇటువంటి చిలిపి చేష్టలు నీకే చెల్లెనయ్యా కోనవెంగళేశా! నీవు పంతముపట్టి ఇట్టె నాకు భావప్రేరణ కలిగించి కూడితివి. శ్రీవేంకటాద్రి మీద నీ చిత్తమెల్లా వున్నదేవుడవునీవు. నేను నీదాన్నేనయ్యా కోనవెంగళేశా!

★ **వేగిరమా** – తొందరా ★ **కొల్లున** – గొల్లుమని
★ **పతంము** – పట్టుదల ★ **తేగపువలపు** – త్యాగముకోరే ప్రేమ

సంఖ్య :183 సంపుటము : 26 పుట: 129 రాగం : సామంతం

27 అప్పుడే యెగ్గులు వట్టీ నలిగితినా
తప్పకుండా మెదల సూత్రపు బొమ్మనా ॥పల్లవి॥

యేమన్న నూరకుందాన నిఁక నేమి గావలెనే
దోమటిఁ దా నవ్వితే నే తోడు నవ్వేదా
తా మాటలాడెనంటా దగ్గరి నే మాటలాడ
కోమలమయినపెద్ద కొండసెలనా ॥అప్పు॥

తలవంచుకున్నదాన తనతో నేఁ గోపమేదే
నిలిచి తాఁ జూచెనంటా నిక్కి చూచేదా
అలసి తాఁ జేయివేసె అట్టె నేనూఁజేయివేయ
బలిమిఁ బంతాలతోడ పందమాడేనా ॥అప్పు॥

ఆఁగి తనకొమరాఁక నట్టె వుండఁగ తాను
కాఁగిలించినప్పుడే నేఁగాఁగిలించేదా
చేఁగదేరఁ గూడె నిట్టె శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు
యేఁగించె (చ?) వెంట నే యింత తోడునీడనా ॥అప్పు॥ 183

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య శ్రీదేవి చెలికత్తె. ఆమెతో దేవి యేమని వాపోతున్నదో చిత్తగించండి. మొన్ననే కదే, నేను ఆయన భార్యనయింది. అప్పుడే నా తప్పులెంచుతున్నాడు. నేనెప్పుడైనా ఆయనపై అలిగానా! నేనేమైనా సూత్రముతో కదిలే బొమ్మనా ఆయన ఆడించినట్లు ఆడటానికి? ఇప్పటివరకూ ఊరకున్నదాననే. ఇంకా యేమి కావలెనే? ఆయన మొరటుగా నవ్వితే, నేనూ నవ్వాలా? తాను మాట్లాడితేనే, నేనూ దగ్గరకు వెళ్ళి మాట్లాడాలా? నేనేమన్నా కోమలంగావుండే కొండశిలనటే? ఏమనుకొంటున్నాడు నా గురించి. నేను తలవంచుకొని ఆయనకు వధువునైనదాననే. కాదన్నదెవరు? తనపై నాకు కోపమెందుకుంటుంది? ఆయన నిలిచి నన్ను చూచినప్పుడే నేనూ చూడాలా? ఆయన రతిలో ఆలసి నాపై చేయివేస్తే, నేనూ వేయాలా? బలిమితో పంతాలతో నాతోనే పందేలు కడతాడే. నేనేం చేయనే? తన కట్టుబాట్లెన్నని చెప్పను? తాను నన్ను కౌగలించినప్పుడల్లా నేనూ కౌగలించాలా? ఇంతచేశాడా, ఆ శ్రీవేంకటేశుడు నాకు తోడు నీడై నావెంటే వున్నాడు.

★ **కొమరాకలు** – కట్టుబాట్లు ★ **చేగదేర** – చేవదేరగా
★ **కొండసెలనా** – బండరాయినా ★ **దోమటి** – మొరటుగా

సంఖ్య :298 సంపుటము : 26 పుట: 209 రాగం : దేసాళం

28 రట్టడి కడపరాయఁడిట్టివీఁడు
గట్టిగా నేఁడిపుడు తగవుదేర్చరే ॥పల్లవి॥

చలము సాదించరాదు సముకానఁ గొంచరాదు
పలుమారు మాటలాడి పదరీ వీఁడు
మొలకచన్నులు నావి మొనలెత్తీఁదనమీఁద
చెలులార మాకు బుద్ధిచెప్పఁగదరే ॥రట్ట॥

పందెములడువరాదు పంతము విడువరాదు
కందువలు చూపి పొత్తుగలసీ వీఁడు
అందపు నాచూపు లివి అంటుకొనీఁ దనమీద
చందపు మావలపులు చక్కఁబెట్టరే ॥రట్ట॥

తమక మాఁపఁగరాదు తాలిమి చూపఁగరాదు
అమర గూడె శ్రీవెంకటప్పఁడు వీఁడు
చెమటల నామేను చేఁతసేసీఁ దనమీఁద
జమళి మమ్మిద్దరిని సారె మెచ్చరే ॥రట్ట॥ 298

పరిచయ పరిమళం :

నాయిక తన చెలులతో తనకీ రట్టడిచేసే కడపవేంకటేశ్వరునితో తగవు వచ్చిందనీ, నేడు గట్టిగా ప్రయత్నించి అది తీర్చమని ప్రాధాయపడుతున్నది. అన్నమయ్య కూడా ఆవిడ చెలికత్తెయే. ఇతనితో మత్సరము చూపలేము, కొంచెం చేసి మాట్లాడితే ఊరకొనడు. నేను కూడా వీని రట్టడి భరించలేకే నా మొలకచన్నులతో గుచ్చాను. ఓచెలులారా! అది నా తప్పే, నన్ను మందలించండి. కానీ వానికి సర్దిచెప్పండి. ఈ కడపరాయనితో పందెము కట్టరాదు. ఒకవేళ కడితే విడువరాదు. తన సామర్థ్యం చూపి, గెలిచి, ఎట్లాగైనా పొత్తున చేరతాడు. నా అందమైన చూపులు వానిపై నాటుకొన్నమాట నిజమే. అందుచేత ఏదోవిధంగా మా వలపును చక్కబెట్టండే. నా చెలియలనుకాక, ఇంకెవరినడుగుతానే? ఇక నా తన్మయత్వము నాపలేను. పోనీ నా అంతట నేనే అడుగుదామంటే ధైర్యం చాలటంలేదు. ఈయనే వేంకటాద్రిపతియై నన్ను చేరి అనుగ్రహించాడు. మరి మా ఇరువురి జంటను మెచ్చండే!

★ **రట్టడి** – అల్లరిపెట్టేవాడు ★ **మొలక చన్నులు** – మొగ్గలవంటి కుచములు
★ **అంటుకొనీ** – నాటుకొన్నవి ★ **తేర్చు** – చక్కబెట్టు

సంఖ్య :41 సంపుటము : 26 పుట: 30 రాగం : రేవగుప్తి

29 ఔనేఔనే ఆయఁ బని
పూని వలపు మోఁపి పోయీనా తాను ॥పల్లవి॥

మగిడిమగిడి మమ్ముఁ జూచీనే
మిగులఁ దనాస నామీఁదఁ బారెనా
తగవూ నగవూఁ దా నెఱఁగఁడా
సగము నవ్వితి నేను జాణవునే తాను ॥ఔనే॥

మలసి మలసి మాఁటాడీనే
అలరి యంతలో నే నాలనైతినా
చలిమి బలిమీ సాదించీనా
యెలమి నిన్నాళ్ళదాఁకా నెందుండై తాను ॥ఔనే॥

చేరి చేరి చేయి వేసీనే యిట్టె
సారెకు ననుఁ గూడి చవిగనెనా
రారె వావిలిపాటి రాఘవుడు
ఈ రీతి శ్రీవేంకటేశుడే తాను ॥ఔనే॥

పరిచయ పరిమళం :

ఇది అన్నమయ్య భావతరంగజనితమైన అద్భుత సృష్టి. తన మేడపైనుంచి శ్రీరామచంద్రుని జనకరాజ సభకు గురువు విశ్వామిత్రునితో వస్తుంటే తన చెలులతోపాటు ఒక క్షణం చూచింది సీత. అదే సమయంలో తన వదనం పైకెత్తిన రాఘవుడూ ఆమెను లిప్తకాలం చూశాడు. వారు పురాణ దంపతులే కదా! ఆ లిప్తకాలంలోనే దేవి ఆ రఘువీరునికి అంకితమైనది. ఆమె తన చెలియతో ఏమంటున్నదంటే... ఔనేఔనే నేను అనుకొన్న పని అయింది లేవే. ఆ రాకుమారుడు తాను ఇంతలోనే నాలో వలపు మోపి వెడలిపోయినాడే. మమ్ము ఆతడు మరలి మరలి చూచినాడే. తనపై ఆశ నామీద పారినదే. అయినా నాకు తెలియక అడుగుతాను తగవూ నగవూలాంటి వతను యెరగనివాడా యేమి? ముందు నేనే సగము నవ్వితినే. తాను జాణ కావున నవ్వనేలేదు. మలసి మలసి (కదలిపోతూ), నతో మాట్లాడినట్లు భ్రమ కలిగిందే. అలరి అంతలోనే, నేనాతని ఆలనైతినే (అర్ధాంగినైపోయానే). తాను ఇన్నాళ్ళూ యెక్కడున్నాడే, నేడు నన్ను చెలిమితోనూ బలిమితోనూ సాధించినాడే. ఈతడు నన్నుచేరి నాపై చేయివేసేనా? నన్ను కూడునా? ఇటురారే. అన్నట్లు ఈయనే వావిలిపాటి వీరరాఘవుడటమ్మా! ఈ విధంగా తిరుమల వేంకటాద్రివాసుడూ ఈయనేనుటమ్మా!

★ **వలపుమోపి** – ప్రేమ అంకురింపజేసి ★ **ఆలనైతి** – భార్యనైతిని

సంఖ్య :126 సంపుటము : 26 పుట: 89 రాగం : కాంబోది

30 ఒయ్యనే దగ్గరరమ్మవూడిగపు సతులు
అయ్యో విసరరమ్మ అలశున్నవాడు ॥పల్లవి॥

మెఱయుఁజెమటలతో మెత్తని పరపు మీఁద
వొఱిగి పవ్వళించినాఁ డొత్తగిలి
జఱయుమాటలతోడ చాఁచిన పాదములతో
గుఱియైన సతులతో గోవిందరాజు ॥ఒయ్య॥

తెల్లని కన్నులతోడ తేనె గారేమోవితోడ
చెల్లుబడిఁ బవ్వళించె శేషునిమీఁద
వెల్లిగొను వూర్పులతో వెన్నెల నవ్వులతో
కొల్లవలపులు చల్లీ గోవిందరాజు ॥ఒయ్య॥

బొడ్డు పూప కొడుకుతో పుక్కిటి వీడెము తోడ
వొడ్డిన రతులలోన నోలలాడీని
వెడ్డువెట్టి కూడెను శ్రీవేంకటేశుఁ డింతులను
గొడ్డువోని వరముల గోవిందరాజు ॥ఒయ్య॥ **126**

పరిచయ పరిమళం :

గోవిందరాజస్వామి అలిసిపోయి నిదురించుచున్నాడు. అన్నమయ్య మధురకీర్తన వినిపిస్తున్నారు. ఒయ్యారముగా స్వామికి వూడిగము చేసే సతులారా! అయ్యో! కాస్త గట్టిగా విసరండమ్మా! ఆయనకి గాలి వచ్చేటట్లు చూడండి. ఈ గోవిందరాజస్వామి ఎలావున్నాడో చూడండి. మెత్తని పరుపుపై ఒక పక్కకు ఒత్తిగిలపరుండి చాచిన తన పాదములను ముద్దుసతులైన శ్రీదేవి భూదేవి ఒత్తుతుంటే చెమటలతో మెరయుచున్న కాయముతో శోభిలీనుతున్నాడు. ఆయన మాటలలో నిందలు దొర్లుతూనే వుంటాయి. ఆయన కన్నులు తెల్లగా విప్పారివున్నాయి. ఆయన అధరాలు తేనెలను వూరిస్తున్నాయి. తనకు చెల్లుబడియైన శేషునిపై పవ్వళించియున్నాడు. ఆయన ఉచ్ఛ్వాసనిస్వాసములు బిగ్గరగా వెలువడుచున్నవి. ఆయన నవ్వులు వెన్నెల వెదజల్లుతున్నాయి. ఈ గోవిందరాజస్వామి కొల్లగొట్టిన వలపులను వెదజల్లుతున్నాడు. బొడ్డులోని కమలమునుండి ఉద్భవించిన తన కొడుకు చతుర్ముఖ బ్రహ్మతో ఆయన విరాజమానమైనాడు. స్థూలమైన రతులలో ఓలలాడే ఈ స్వామియే శ్రీవేంకటేశుడై ఇంతులను పొంది, గొడ్డుపోని వరాలను కుమ్మరించాడు.

★ **వెడ్డువెట్టి** – బుజ్జగించి ★ **గొడ్డువోని** – వ్యర్థముకాని

★ **జఱయుమాటలు** – నిందలు దొర్లే మాటలతో ★ **గుఱియైన** – లక్ష్యమైన

సంఖ్య :64 సంపుటము : 26 పుట: 46 రాగం : ఆహిరి

31 పచ్చిసేసి వెచ్చిసేసి పాయ మింత నలఁచనేలా
మచ్చికెల్లఁ జూతుగాని మాపటంత రారా ॥పల్లవి॥

మాఁచనోలిచెన్నుఁడా మాటలాడి మమ్మునింత
రేఁచనేల వుండవోయి రేలుఁబగళ్లును
దాఁచలేము మోహమును తమక మింత గలిగితేను
యేఁచనేల వీదివీది యింటి కింక రారా ॥పచ్చి॥

వేణునాదమోహనా వెలిగోరు మోఁపి మోఁపి
జాణతనము లాడనేల చక్కనుండరా
ప్రాణ మింత కోపదూను పలుకులేమి గలిగినాను
వీణెలోనె తెలుతుగాని వెంటవెంట రారా ॥పచ్చి॥

నందగోపనందనా నవ్వినవ్వి మమ్ము నేడు
కందువందు చేయివేసి కరఁగఁజేసితి-
విందుగూడినట్టు శ్రీవేంకటాద్రినుండి వచ్చి
దిందుపడితి మాఁచనోల దినదినంబు రారా ॥పచ్చి॥ 64

పరిచయ పరిమళం :

తాళ్ళపాక సమీపగ్రామమైన మాచనవోలులో వెలసిన చెన్నకేశవ స్వామిపై అన్నమయ్య చెప్పిన మధురకీర్తనలాకించండి. మమ్ము విపరీతంగా, ఆరడిపెట్టి వేదన కలిగించడం నీకు భావ్యమేనా? మమ్మెందుకు పీడిస్తావు? దీని బదులు, మాపటంత (రాత్రి అయ్యాక) ఒకసారి రారాదా? మా మచ్చిక (మోహాతిశయం) చూద్దువుగాని. ఓ మాచనవోలి చెన్నుడా! మమ్మల్ని మాటలతో ఇంత రేకెత్తించే బదులు నీవు రేబవళ్ళూ మాతోవుంటే యేమైనా కాదంటామా? మాకు ఇంతతమకం కలిగితే, మేము మా మోహం దాచు కోగలమా? ఇలా రెచ్చిపోయే బదులు నీవు ప్రతి వీధిలోనూ మా యింటింటికి వస్తే కాదన్నామా? వెలిగోడులో వెలసిన చెన్నుడిగా నీవు వేణుగానలోలుడవు కదా! ఈ జాణతనాలు చూపే బదులు నీవు కూడా ఆయనలాగే చక్కగా వుండరాదా? మా ప్రాణాలిలా తీయకపోతే వీణావాదనా నైపుణ్యంలో తేల్చుకోవచ్చును కదా! స్వామీ! నీవు నందగోపుని నందనుడవు కదా! దొరబిడ్డవు. మా మర్మస్థానముల స్పృశించి మమ్మల్ని నవ్వించి కలవరబెట్ట తగునా? శ్రీవేంకటాద్రిపై రమ్యముగా వెలసి దిందుపడితివి (అందరి అజ్ఞానమును తొలగిస్తున్నావు కదా! ఆ మాచనవోలునుంచి తిరుమలకు ప్రతిరోజూ రారాదా?

★ **పచ్చిసేసి**-ఆఱడిపెట్టి ★ **నలచనేలా**-పీడించుటెందుకు ★ **తెలుతుగాని**-తెలుపుదువుగాని

సంఖ్య :63 సంపుటము : 26 పుట: 45 రాగం : దేసాళం

32 నీవే తెలుసుకొమ్మి నీ వోపిక
యీవల నేఁగాదనేనా యింతకోపఁగలవా ॥పల్లవి॥

చిగురాకుఁ గెమ్మోవి చెంచువారము । నీకు
వొగరై తోఁచునేమె వొద్దురా నేము
సొగసులేళ్లవంటిచూపులు మావి । పెక్కు-
వగలై మిన్నులఁ బారీ వంచుకొనఁగలవా ॥నీవే॥

సరవి కొండలవంటి చన్నులనేము । నీ-
వురమెల్ల నొత్తుఁజేసు నొద్దురా నేము
కరికుంభములవంటి కటితటము యీ-
అరిది నడవివారి నాపఁ గలవా ॥నీవే॥

చిల్లెరతీగెలవంటి చేతులు మావి నీ-
వొళ్లెల్ల నరడుఁజేసు వొద్దురా నేము
మెల్లనే శ్రీవేంకటేశ మేకొలిపి కూడితివి
బల్లిదుఁడ వౌదుగాక పంతమాడఁగలవా ॥నీవే॥ 63

పరిచయ పరిమళం :

తనతో సరసంగామాట్లాడి తన వలపుకు చిక్కిన శ్రీవేంకటేశునితో ఆ చెంచిత యేమి అంటున్నదో అన్నమయ్య మధుర కీర్తనలో వినండి. నీ వోపిక యెంతటిదో నేనెట్లా చెప్పగలను. నీవే తెలుసుకొనే ప్రయత్నం చెయ్యవయ్యా! ఇప్పుడిక నేను కాదంటే నీవు తట్టుకోగలవా? మేము చిగురాకువంటి అరుణాధరములుగల చెంచువారము. మా ప్రవర్తన నీకు తలబిరుసువారమనిపిస్తుంది. మావిలేళ్ళవంటి సొగసైన చూపులు వగలుపోతూ మోహపరచటం మాకు రాదు. మావికొండలవలె పెద్దపెద్ద వక్షోజములేమరి. మమ్మల్ని నీవాలింగనం చేసికొంటే నీవురము బాగా వొత్తుకుపోతుంది. ఒద్దురా, నీకు సరిపడదు. కరికుంభస్థలమువలె జూపట్టు కటి ప్రదేశము గల అడవి చెంచువారమయ్యా! మా ఉద్ధతినాపగలవా? అందుకే వద్దంటున్నాను. ఓ నాయుడా! మావి చిల్లర పాదుతీగలవంటి చేతులు. చూడటానికి కోమలంగావున్నా బలిష్టమైనవి. వాటిపట్టు నిన్ను బాధిస్తుంది. అయినా నా మాట వినక ఓ శ్రీవేంకటేశా! నా కోర్కెలను మేల్కొలిపికూడితివి. నీవు శూరుడవు. ఒద్దుస్వామీ! నీతో నేను పంతమాడగలనా?

★ **సరవి** – అందమైన ★ **ఓపగలవా** – తట్టుకోగలవా
★ **అరడుజేసు** – బాధిస్తుంది ★ **బల్లిదుడు** – శూరుడు

సంఖ్య :299 సంపుటము : 26 పుట: 210 రాగం : సామంతం

33 కోరికె లీడేరె నేఁడు కోనేటిరాయ । ఇట్టె
కూరిముల వూటుకూరికోనేటిరాయ ॥పల్లవి॥

కుమ్మరించేవు సిగ్గులు కోనేటిరాయ । యీ-
కొమ్మలెల్లఁ జూడఁగాను కోనేటిరాయ
కొమ్మువంటి కొనగోరఁ గోనేటిరాయ । మేను
కుమ్మెలుగా నొత్తకుమీ కోనేటిరాయ ॥కోరి॥

కొప్పుగడు వెడజారె కోనేటిరాయ । నిండా
గుప్పేవు సెలవినవ్వు కోనేటిరాయా
కుప్పళింపుఁ జెమటలగోనేటిరాయ । యెంత
గొప్పవాఁడవయ్య నీవు కోనేటిరాయ ॥కోరి॥

కొండికపాయ మమరెఁ గోనేటిరాయ । పైఁడి-
గొండెలపచ్చడముతో గోనేటిరాయ
అండనే శ్రీవేంకటాద్రి నలరి నన్నేలితివి
కొండలలో నెలకొన్న కోనేటిరాయ ॥కోరి॥299

పరిచయ పరిమళం :

వూటుకూరిలో వెలసిన దైవమే కోనేటిరాయడు. ఆయన కొండలలో నెలకొన్న కోనేటిరాయుడు. కొండలంతవరములు గుప్పెడివాడు. అయితే ఈ తిరుమల రాయడు కూడా కొండలలో నెలకొన్న, కోనేరు (స్వామి పుష్కరిణి) వద్ద వెలిశాడు కాబట్టి, ఈయనా కోనేటిరాయడే అనే భావనలో ఆ కీర్తన పాడి ధన్యులయ్యారు అన్నమయ్య. ఇది నా భావన. ఓ కోనేటిరాయడా! నేడు నా కోరికలన్నీ సఫలములైనవి. ఓ వూటుకూరి కోనేటిరాయుడా! మాకూరిమి సిద్ధించినది. ఓ కోనేటిరాయుడా! నేడు మా సిగ్గులన్నీ కుమ్మరించినట్లు నీవు మా కొమ్మలనందరినీ చూచినావు. వాడియైన నీ కొనగోటితో మా మేనిపై నొక్కులు జేసినావు. ఓ కోనేటిరాయుడా! పెద్దదైన నీ కొప్పు బాగా జారిపోయింది. నిండైన నీ చిరునవ్వుల గుప్పించుచున్నావు. కుప్పలుతెప్పలుగా, చెమటలుకారిపోతున్నాయి. అయినా నీవెంతో గొప్పవాడివి, రసికుడవు. ఓ కోనేటిరాయుడా! నీకు కోడెప్రాయము అమరియున్నది. నీవు బంగారు వన్నెగల పీతాంబరుడవు. శ్రీవేంకటాద్రిపై నీవు నన్నేలితివి.

★ **కుప్పళింపు** – ఎగిరిపడుతున్న ★ **కొండికపాయపు** – పిన్న వయసుగల
★ **పైడిగొండెలపచ్చడము** – గొప్ప పీతాంబరము

సంఖ్య :300 సంపుటము : 26 పుట: 211 రాగం : కాంబోది

34 ఏమి సేఇంచుకొంటివి యేమందు నిన్ను
కామించినవారికెల్లా కాఁతాళము వుట్టదా ॥పల్లవి॥

చీటి వ్రాసి యెవ్వతే నీ శిరసునఁ చెక్కినది
చాటువగా నేనది చదువుకొంటి
తాటించి నీ మోవెల్లా తన యెంగిలేయట
ఆఁటది యీ మాట వింటే అంట సిగ్గు గాదా ॥ఏమి॥

కోరి ముద్దుటుంగరము కొంగుతోఁ గట్టినది
తేరిచూచి ఇది నేఁ దెలుసుకొంటి
బోరున నీమేను తానే భోగించినదనియేమో
బారచాఁచె నీకాఁగిలిపైఁ బంతము గాదా ॥ఏమి॥

పూవులదండ నీ మెడఁ బూఁచి సింగారించినది
ఏవేంకటేశుఁడ నేను భావించుకొంటి
నీ వొళ్లెల్లాఁ దనకే నిర్మాల్యమనుటిది
యీవేళ నన్నేలితివి యిఁకఁ గొత్తగాదా ॥ఏమి॥300

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య, స్వామి తనకు కావాలనుకొన్న అన్నులమిన్నగా భావించుకొని, యేమంటున్నదో వినండి. నిన్ను నేనేమనగలను స్వామీ? ఏమిసేవ నాతో చేయించుకొన్నావు? నీ ప్రవర్తన చూస్తే నిన్ను కోరుకొన్న వారికి కోపం రాకపోతే యేమి వస్తుంది? ఎవత్తో చీటీపై యేదోవ్రాసి నీ తలకు అంటించింది. చాటుగా నేను ఆ చీటీ చదివాను కూడా. నీ అధరమునందంతా దాని యెంగిలేనట. ఈ మాట విన్న యే ఆడదానికైనా నిన్ను తాకటానికి కూడా సిగ్గనిపించదా? ఎవత్తో దాని ముద్దుటుంగరము, నీ ఉత్తరీయపు కొంగుకు కట్టింది. అది నిదానంగా చూస్తే యెవ్వరికైనా కనబడుతుంది. ఇచ్చవచ్చినట్లు యెవ్వతో నీతో భోగించిందని ఏ ఆడదానికైనా అర్థమవుతుంది. చేతులడ్డంగా చాచి ఎవత్తో పంతంతో నిన్ను కౌగలిస్తే నేను సహించాలా? అయినా ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నా భావనల్లో నీవే నాకు పూదండవేసి వరించావు. నిర్మాల్యముతో కూడినదైనా, నా తనువు నీదే. అపూర్వంగా నీవు నన్ను యేలుకొన్నావు.

★ **కాతాళము** – కోపము ★ **కామించినవారికి** – కోరుకొన్నవారికి
★ **తాటించి** – కొట్టినట్లు ★ **బారచాచు** – అడ్డముగా చాచి
★ **కొత్తగాదా** – అపూర్వము కాదా ★ **అంటసిగ్గు** – తాకుటకు సిగ్గు

సంఖ్య :56 సంపుటము : 26 పుట: 40 రాగం : శ్రీరాగం

35 ఏల నన్ను వేఁడుకొనే విటు నీవే నేఁ గాన
తీలుపడనేర నేను తెలివేకాని ॥పల్లవి॥

నగి నగి తిట్టినాను నాతో నలిగినాను
వెగటులేదు నాకు వేడుకేకాని
మొగిసి మాటలాడినాను మోనాన నీవుండినాను
జగడములేదు నాకు చనవే కాని ॥ఏల॥

కన్నులఁ గొసరినాను కాఁకల విసరినాను
చిన్నఁబోదు నామోము చెలువే కాని
సన్నలనే తిట్టినాను చాయలనన్నాడినాను
యెన్న నెగ్గుగాదు నాకు నితవే కాని ॥ఏల॥

పైకొనక మానినాను పరాకు సేసినాను
నాకెందు నెరవు లేదు నలుపేకాని
శ్రీకాంత నేను నీవు శ్రీవేంకటేశుఁడవు
యేకమైతి మెదురేది యిచ్చకమే కాని ॥ఏల॥ **56**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ సరసకీర్తనలో దేవి స్వామితో కరాఖండిగా యేమంటున్నదంటే, మన కలయికకు యెదురేలేదుస్వామీ! మన అనురాగమే కనిపిస్తుంది కానీ మరోటి నా దృష్టికి రాదు. నీవు నన్ను వేడుకోవటం దేనికి ప్రభూ? నీవే నేనుగానా? నేను నీ గురించి యెన్ని పుకార్లు విన్నా దుర్బలను కాను. నాకు జ్ఞానం వున్నది. (స్వామి పరమాత్మ, దేవి ఆత్మ అని ఆమె గ్రహించింది). ప్రభూ! నీవు నవ్వుతూ తిట్టినా, పీడించినా నాకు వినోదమే కాని ద్వేషభావం లేదు. పూనుకొని నీవు మాట్లాడినా, లేక మౌనంగా వున్నా నాకు నీవంటే ఇష్టమేకాని మనమధ్య పోట్లాట రాదు, రాబోదు. స్వామీ! నీ కన్నులలో నాపై ఆపేక్ష చూపించినా, లేక మండిపడినా నా మొగము ప్రసన్నంగా వుంటుందేకాని, చిన్నబోదు. సన్నగా తిట్టినా ఛాయగా మాటలనినా నాకు హితమే కానీ చెడుకాదు. నీవేం చేసినా నీ ఇష్టం. నాథా! నీవు నా పొందుకోరినా లేక పరాకు చిత్తగించినా నాకు ఒప్పుగానే తోస్తుంది. తప్పు అనిపించదు. ఎందుకో తెలుసా ప్రభూ! నేను శ్రీకాంతను, నీవు శ్రీవేంకటేశ్వరుడవు.

★ **తీలుపడు** – దుర్బలులగుట ★ **కొసరు** – ఆసక్తి చూపు
★ **నలువు** – ఒప్పు ★ **నెరవు** – తప్పు

సంఖ్య :112 సంపుటము : 26 పుట: 80 రాగం : దేవగాంధారి

36 హరి నిన్నుఁ బిలిచీని అదిగో వమ్మా
తెరమఱఁ గిఁకనేల తియ్యవమ్మా ॥పల్లవి॥

చిత్తరు పతిమవంటి చెలియా
యిత్తల పతికి విడె మియ్యవమ్మా
కొత్తమెఱుఁగుఁ బోలిన కోమలి
మొత్తమి కూరిమిపతిమోము చూడవమ్మా ॥హరి॥

బంగారుబొమ్మవంటి పడఁతి
అంగవించి పతితో మాఁటాడవమ్మా
అంగజు శరమువంటి అతివె । నీకు
నంగతన మిది యాల నవ్వవమ్మా ॥హరి॥

చంచుల చిగురువంటి జవ్వని
కొంచక శ్రీవేంకటేశుఁ గూడితివమ్మా
మించుఁదమ్మిలోని యలమేలుమంగా
యెంచి యిద్దరును మమ్ము నేలరమ్మా ॥హరి॥ **112**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య శ్రీపతిని అలమేల్మంగను కీర్తిస్తూ ఇద్దరూ మమ్ము పరిపాలించండమ్మా అని దేవిని వేడుకొంటున్నారు. ఓ అలివేలుమంగమ్మా! అదిగో హరి నిన్ను పిలుస్తున్నాడమ్మా! ఇంకా నీ మేలిముసుగుతో పనేమిటి? తీసివేయవమ్మా! చిత్రపటమువలె పొందికగానున్న ఓ దేవీ! ఇప్పుడు నీ పతికి ఆహ్వాన తాంబూలమందించవమ్మా! నూతనమైన బంగారపు శరీరకాంతిగల ఓ తల్లీ! కోమలమైన నీకు కోమలి అన్నపేరు తగినది. ప్రేమనంతా చూపుతూ నీకిష్టమైన పతిమోమును చూడవమ్మా! బంగారు బొమ్మవంటి పడతీ! దగ్గరయై నీ పతితో మాట్లాడవమ్మా! మన్మథుని బాణమువంటి భామినీ! నీకు యీనంగనాచితనమేలనమ్మా? ఇకనైనా నవ్వవమ్మా! లేచిగురువంటి జవ్వనీ! ఏమాత్రమూ సంకోచించక శ్రీవేంకటేశునికూడితివి. నీవు మేలైన పద్మమున నెలకొనియుండు మా అలమేలుమంగమ్మవు. మీ ఇద్దరూ యెల్లప్పుడు మమ్ముయెంచి కరుణించండి తల్లీ!

★ **చంచుల చిగురు** – మెఱయు లేచిగురు ★ **మొత్తమికూరిమి** – తరచైన ప్రేమ
★ **నంగతనము** – అన్నీ తెలిసినా ఏమీ తెలియనట్లుండుట ★ **అంగవించు** – దగ్గరయగు

సంఖ్య :280 సంపుటము : 26 పుట: 197 రాగం : నాదరామక్రియ

37 బుద్ధి చెప్పవయ్య నేను పూఁచి వినేను
గద్దరిఁ గా నెపుడు సిగ్గరిదాన నేను ॥పల్లవి॥

ఆ మగువకు నీవు అన్నిటా మోహింతు వంటి
యేమనవలెను నానతీవయ్యా
గామిడిదానఁ గాను కతలు నీవే నేరుపు
కామించి వచ్చిన వాసికత్తెనే నేను ॥బుద్ధి॥

చాయల నాపెకు నీకు సరిఁ బొందుసేసితి
సేయవలసినపని చెప్పవయ్యా
రాయడించేదానఁ గాను రచ్చలఁబెట్టకు నీవే
పాయముతోడిమానాపతిదాన నేను ॥బుద్ధి॥

కూడా నీతోనున్నాపెకూటములు చూచితి
చూడవలసిన వింకాఁ జూపించవయ్యా
వోడక భూపతిచెర్వువొద్ది శ్రీవేంకటేశ్వర
జాడ నన్నేలితివి యిచ్చకురాల నేను ॥బుద్ధి॥ **280**

పరిచయ పరిమళం :

"ప్రభూ! నీవు నాకు ఒకింత మంచి చెప్పవయ్యా. నేను వినుటకు సిద్ధముగానే వున్నాను లేవయ్యా! నేను సిగ్గరిదాననేకానీ గద్దరిదాననుగానయ్యా"! అని అంటున్నది వేరెవరో కాదు, భూపతి చెరువు దేవుని ప్రియురాలైన అన్నమయ్య. ఇంకా ఇలా అంటున్నదామె. స్వామీ! నీవు నిస్సిగ్గుగా, ఆవనితను మోహించితినంటున్నావు. నిన్నేమనెదనో నీవే ఆనతీయవయ్యా! కథలు చెప్పటం నీకు వచ్చిన విద్యయేకాని నేను మాత్రం గామిడిదానను (గయ్యాళిని) కానయ్యా! నేను కేవలం నీవే కావాలనివచ్చిన ప్రముఖురాలినేకాని చిల్లరదానను కాను. మాపటివేళ నీవామెతో సమభోగముపొందికూడా వుండవచ్చును. ఇందునాకేమి కొరత? నేను చేయవలసినదేమన్నావుంటే నాతో చెప్పవచ్చును. వలచినవారిని బాధించి రచ్చచేయటం నీ నేర్పరితనం. నేను మాత్రం, ప్రాయములోనున్న మానాపతిదాననే (యౌవనంలోవున్న మర్యాదస్తురాలనే స్వామీ!) నీతో కూడిన ఆమె కూటములు అనేకం చూచాను. ఇంకా నేను చూచి తరించాల్సినదేమన్నా వుంటే చూపించు. నీవు భూపతిచెర్వు శ్రీవేంకటేశ్వరుడవు. నేను మాత్రం యెప్పటికీ నీ యిచ్చకురాలనే ప్రభూ!

★ **గద్దరి** – పొగరుబోతు ★ **రాయడించు** – బాధించు ★ **ఇచ్చకురాలు** – ప్రియవాదిని

సంఖ్య :278 సంపుటము : 26 పుట: 195 రాగం : రామక్రియ

38 చూడఁ బిన్నవాఁడుగాని సుద్దులైతే వేవేలు
వోడక వింతలు సేసీ వుద్దగిరి కృష్ణుఁడు ॥పల్లవి॥

సెలవినవ్వులతోడ చెలులమోములు చూచి
పలికీ ముద్దుమాటల(లు?) బాలకృష్ణుడు
చలపాదిగొల్లెతల చనుఁగొండలతోడుత
తులఁదూచీఁ వలపులు దొంగాడుఁ గృష్ణుఁడు ॥చూడ॥

తప్పుటడుగులతోడ తరుణలకెల్లాను
చిప్పిల ముద్దులువెట్టీ చెన్నకృష్ణుఁడు
ముప్పిరియాసలఁ బొంది ముదితలవొడిలోన
వొప్పుగఁజేతులు చూఁచీ నుద్దగిరి కృష్ణుడు ॥చూడ॥

గట్టివెన్నముద్దతోడ కాంతలను మరగించి
పట్టపగలేకూడీ గోపాలకృష్ణుడు
ఇట్టె విజనగరాన యెమ్మెలెల్లాఁ జూపీని
చిట్టకపుఁ జేఁతల శ్రీవేంకటకృష్ణుడు ॥చూడ॥

పరిచయ పరిమళం :

ఈ కీర్తనలో అన్నమయ్య ఉద్దగిరి కృష్ణుడే విజయనగరంలోని గోపాలకృష్ణుడు అనటంవల్ల ఈ ఉద్దగిరి అసలుకి ఉదయగిరియని భావించారు. కాదు ఇది నెల్లూరు జిల్లాలో ఉదయగిరి దగ్గరవున్న ఉద్దగిరి అని కొందరి వాదన. ఏదియేమైనా నేను ఈ కీర్తన చూశాక ఇది నెల్లూరు ఉద్దగిరి అని భావిస్తున్నాను. ఇది చదవండి. చూచుటకు చిన్నవాడేకానీ వీడికథలే అనంతాలు. ఈ ఉద్దగిరి కృష్ణుడు చేసిన చేతలు మాత్రం వింతలే. ఈ బాలకృష్ణుడు ముద్దు మాటలు పలుకుతూ చెలుల మొగములలోకి చూస్తాడు. గర్వంచూపే గొల్లెతలైతే వారిని, వలపుల ముగ్గులోకి దింపి, కైవశం చేసికొని తన సాంగత్యం అందించే దొంగాట కృష్ణుడీతడే. బాల్యక్రీడలో, తప్పటడుగులువేస్తూ తరుణులకు ముద్దులరుచి చూపి తప్పటడుగులు వేస్తే మానం పోగొట్టుకుంటారని చూపినవాడు ఈ అందాలకృష్ణుడు. ఆశ అధికమైన ముదితలు తమ ఒడిలో చోటిచ్చి ఓడిపోతారని చూపినాడు. కాంతలను తన ఆకర్షణతో మరగించి పట్టపగలే వారిని నగ్నముచేసి, గట్టి వెన్నముద్ద కరిగిపోయినట్లు శీలము కూడా నీరైపోతుందని చూపినాడు. ఈయనే విజయనగరపు గోపాలకృష్ణుడు. ఈతడే తిరుమలవేంకట కృష్ణుడు కూడా.

★ **చిట్టకపు** – శృంగారరాయడు ★ **ముప్పిరి ఆసలు** – మూడురెట్లైన ఆశ

సంఖ్య :282 సంపుటము : 26 పుట: 198 రాగం : సాళంగం

39 **ఏమిసేసు నాతఁడు యెందరికని వోపును**
నేమములు నేర్పకురే నెలఁతలాల ॥పల్లవి॥

అక్కడనుండి వచ్చి ఆ పరాకైవున్నాఁడేమో
కక్కసించకురే వో కాంతలాల
నెక్కొని యలసి వచ్చి నిద్దురతో నున్నాడేమో
పక్కన లేపకురే పడఁతులాల ॥ఏమి॥

వలపు చవుల సోఁకి వడిఁ జొక్కివున్నాఁడేమో
బలిమి సేయకురే భామలాల
యెలమి నాపెకు బాస ఇచ్చి వచ్చినాఁడేమో
చలము సాదింకురే జలజాక్షులాల ॥లల॥

తగిలి వారి రూపులు తలఁచుకొనీనో యేమో
అగడు సేయకురే యంగనలాల
జిగి శ్రీవేంకటేశుఁడు సింగారవనములోన
నగి కూడెఁ గోనేటిలో నన్ను నింతులాల ॥ఏమి॥

పరిచయ పరిమళం :

తన పతియైన వేంకటపతియే తమపతికూడా అని మొండిపట్టుపట్టిన తన పడతులతో అన్నమయ్యకూడా స్వామిపై జాలికలిగి యేమంటున్నారో వినండి. మీరు ఈనాడు స్వామికి కొంగ్రొత్త నియమాలను నేర్పకండమ్మా! ఆతడు యెందరికని ఒప్పు చేయగలడు? మీరెందరు యేమిచేసినా ఆయన యెప్పటికీ శ్రీకాంతుడే. ఓ నెలతలారా! నామాట వినండి. పోనీ వలపు పారవశ్యముజేత ఒకవేళ సొక్కివున్నాడేమో? కావున ఓ భామలారా! ఆయనను బలవంతం చేయకండి. పోనీ ఒకవేళ వేరొకామెకు వాగ్దానం చేశాడో యేమో? ఓ జలజాక్షులారా! ఎంత అవివేకులు? మీ మత్సరం ఆయనపై చూపవచ్చునా? ఓ అంగనలారా! ఆయనను చిన్నబుచ్చకండమ్మా! శృంగారవనములోకి ప్రవేశించిన ఆ శ్రీవేంకటేశ్వరుని, వెలుగులు చిమ్మే నన్ను కోనేటిలో అలరించడానికి చేరాడు. ఇంతులారా! ఆయన యెప్పటికీ ఇందిరారమణుడే.

★ **కక్కసించకురే** – బాధించకండే ★ **పరాకై** – పరవశుడై
★ **అగడుసేయు** – చిన్నపుచ్చు ★ **నగి** – నవ్వుతూ

సంఖ్య :281 సంపుటము : 26 పుట: 197 రాగం : శుద్ధవసంతం

40 **చెప్పవయ్య నాతోను చెలి నీకెంత చుట్టమో**
తెప్పల భూపతిచెర్వు తిరువెంగళప్పఁడా ॥పల్లవి॥

ముంచి తేనెలుగారేమోవినే మాటలాడీని
అంచగమన యెవ్వతో అదె నీతోను
చంచల కనుఁదమ్ముల సారె సన్నలు సేసీని
యెంచరానివేడుకతో యిదె నీతోను ॥చెప్ప॥

చిప్పిలఁగ నోరూర సెలవుల నవ్వు నవ్వీ
అప్పటిని నే డెవ్వతో అదె నీతోను
వొప్పుగ శిరసు వంచి వూరకే సిగ్గులువడీ
యిప్పు డిందరుఁ జూడఁగ యిదె నీతోను ॥చెప్ప॥

మొగిఁ జిమ్మిరేఁగ చన్నుమొనల మోహము చల్లీ
అగడుగ నెవ్వతో అదె నీతోను
జిగి నన్నుఁ గూడితివి శ్రీవేంకటేశుఁడ
చిగరించ మొక్కి మెచ్చీ నిదె నీతోను ॥చెప్ప॥ **281**

పరిచయ పరిమళం :

భూపతిచెర్వు అనే గ్రామంలో వెలసిన తిరువేంగళప్పునిపై సరసశృంగార కీర్తన వినిపిస్తున్నారు అన్నమయ్య. భూపతి చెర్వులో తెప్పోత్సవం జరుపుకొనే ఓ తిరువేంకగళప్పడా! ఆ చెలి నీకెంత ఆప్తురాలయిందో నాతో చెప్పవయ్యా! హంసగమనయైన యెవ్వతో తేనేలుజాలువారునట్లు నీతోమాట్లాడింది. చంచలమైన పద్మనయనంబులుగల ఒక చంచలాక్షి యేవేవో సైగలు చేస్తూ చెప్పలేనంత వేడుక పొందుతున్నది. నేడు వేరొకతె నీకు సర్వస్వం అర్పించి, అదిగో నీతో మధురమైన మధురదరహాసవదనయై నీనోరూరేట్లుగా చేసినది. అందరి యెదుట అవనితవదనయై నేడు నీ యెదుట యెంత సిగ్గులు చిందిస్తున్నదో యిదే నీవే చూడవయ్యా! తిట్లు అలవాటున్న మరొకతె నీకు సంచలనం కలిగేట్లు స్తనాగ్రములను తాకించాలనుకొన్నది. వారి తిప్పలు వారివే. కానీ నీవు నా మగనివి. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నిత్యమూ నీకు మొక్కేనన్ను కాదనగలవా?

★ **తెప్పల** – భూపతిచెర్వులో తెప్పోత్సవం జరుపుకొనే ★ **చిప్పిలగ** – జోరుగా
★ **అగడుగ** – అలవాటుగా తిట్టే ★ **అంచగమన** – హంసగమన

సంఖ్య :125 సంపుటము : 26 పుట: 89 రాగం : ముఖారి

41 ఇంత చాలదా నాకు యిందరిలో రమణుఁడ
సంతసాన నీకు మొక్కే సరసుఁడ విందుకు ॥పల్లవి॥

చింతలన్నియునుఁ బాసె సిగ్గు లన్నియునుఁ దేరె
ఇంతలోనే విభుఁడ నీ వీడకు రాఁగా
మంతనాలు సరివచ్చె మర్మములన్నియుఁగొచ్చె
దొంతులైన మాటలు నాతో నాడఁగాను ॥ఇంత॥

కపట మింతయుఁ బాసె కాఁకలెల్ల చల్లనారె
ఇపుడు నా చెక్కు నొక్కి యెనయఁగాను
తపమెల్లా పలిఇంచె తలఁపులు సరిగూడె
అపురూపముగ నాతో నంది నవ్వఁగాను ॥ఇంత॥

వలపులు దైవారె వాడికెలు తుదమీరె
వెలయ నాపై చేయి వేయఁగాను
కలికి శ్రీవేంకటేశ కాయము లొక్కటి యాయ
సొలపు రతుల నన్నుఁ జొక్కించఁగాను ॥ఇంత॥ 125

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య విరచితమైన ఈ సరసశృంగార కీర్తనలో నాయిక రమణునితో ఆరాధనగా ఏమంటున్నదో వినండి. ఇందరిలో నాకిట్లా చేశావు కదా! ఇది చాలదా? ఓ సరసుడా! ఇందుకు నాకు పరమానందంగా వున్నది. నీకు మొక్కుతానయ్యా! నేడు నా చింతలన్నియు దీరినవి. నా సిగ్గులన్నియు సిరివంతములైనవి. ఓ విభుడా! నువ్విక్కడకు రాగానే నిన్ను చూడగానే నా ఆలోచనలన్నీ ఆగిపోయాయి. నా మర్మస్థానములన్నీ కూర్చబడ్డాయి. నీవు అదేపనిగా, నాతో మాట్లాడుతుంటే నా ఆనందమేమని చెప్పను? నీవు చెక్కిలి నొక్కి లాలించగానే నాలోని కపట స్వభావము నశించినది. నా కోపమంతా చల్లారింది. నీవు నాకు ఆధీనుడవై అపురూపముగా నవ్వితే నా తపస్సు ఫలించింది. ఆలోచనలన్నీ సక్రమమైనాయి. నీవు నాపై చేయి వేయగానే నా వలపులన్నీ అతిశయించినవి. నీకోసమే దాచిన నా యౌవనం ఆధికత్యనొందింది. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీవు నన్ను నీ రతిలీలలో చొక్కించగానే మన తనువులేకమైనవి.

★ **మంతనాన** – ఆలోచనలు ★ **దొంతులైన** – వరుసగా
★ **అంది** – ఆధీనుడవై ★ **దైవారె** – అతిశయించినవి

సంఖ్య :4 సంపుటము : 8 పుట: 3 రాగం : వరాళి

42 ఇంట గెలిచి కా నీవు యిఁక రచ్చ గెలిచేది
వెంటనే ఆనతీరాదా వినవలె నేను ॥పల్లవి॥

మాయలెంత సేసినాను మచ్చికెంత వూసినాను
ఆయెడ నావలె నిన్ను నాపె నమ్మీనా
కాయపు నీ ఘాతలివి కందువ మచ్చములివి
యేయింతి సేసినవంటే యేమనేవు నీవు ॥ఇంట॥

కల్లలెన్ని ఆడినాను కదిసెంత గూడినాను
యిల్లదె నావలెనాపె యియ్యకొనీనా
తెల్లనికన్నులతేట దిష్టమైన యాచెమట
చెల్లఁబెట్టుకొని యాపె చింతవాపఁ గలవా(దా?) ॥ఇంట॥

నెమ్మినెంత పొగడినా నీకు నీకే పొగడినా (?)
రమ్మని నావలెనాపె రతిఁ గూడీనా
యెమ్మెల శ్రీవేంకటేశ యెనసితివిటు నన్ను
సమ్మతించనాడనెట్టు సరసమాడేవు. ॥ఇంట॥ 4

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య వినిపిస్తున్న ఈ మధురకీర్తనలో ఇంతులకు 'ఈర్ష్య' స్వతస్సిద్ధమని నొక్కి వక్కాణిస్తున్నారు. అందులోనూ తన 'మగనికి' వాంఛరేపగల మగువను భార్య సహించలేదు. నాయిక స్వామితో యేమంటున్నదో చూడండి. స్వామీ! నీవు ఇంటగెలిచాక కదా! రచ్చగెలిచేది? ఆమెతో తమరిపాట్లు వెంటనే ఆనతిస్తే విని నేనూ ఆనందిస్తాను. ఒకటి మాత్రం నిజం. నీవెన్ని మాయలు చేసినా ఎంత చనువు చూపినా నిన్ను ఆవిడగారు నమ్మటమనేది కల్ల. నీవంటిమీద ఈ గాట్లు, మచ్చలు యే ఇంతిసేసినవని ఆమె అంటే 'తమరి' సమాధానమేమిటో? నీవు నోటికి వచ్చిన అబద్ధాలు చెప్పినా? దగ్గరయై యెంత కూడినా నావలె ఆమె నిన్ను ఇట్లాంటి విషయాలలో నమ్ముతుందా? అది యెన్నటికీ జరిగేపని కాదు. తేటగా తెల్లగా మెరుస్తున్న నీ కళ్ళు, కంటికి కనిపిస్తున్న యీ చెమటలు ఆమె పోనీలే అని సరిపెట్టుకోదు. అది ఆమెని తప్పక బాధిస్తుంది. స్వామీ! నీవామెనెంత పొగిడినా నిన్నురమ్మని నావలె రతికి ఆహ్వానించదు. శ్రీవేంకటేశా! నాకు సుఖమిచ్చినట్లు దానికియ్యలేవు. ఇది నిజం.

★ **ఘాతలు** – గాట్లు ★ **ఇయ్యకొను** – అంగీకరించు
★ **చెల్లబెట్టుకొనుట** – సరిపెట్టుకొన ★ **మచ్చిక** – చనువు

సంఖ్య :295 సంపుటము : 8 పుట: 171 రాగం : ముఖారి

43 ఊరకుండుమనవే వొక్కటొక్కటే రేఁచక
తేరకత్తె నైతేనేమి తిద్దుబడి తనదే ॥పల్లవి॥

తగిన నాచెలువము తనకె శలవాయ
పొగడఁగవలెనా పొరుగులను
నగిన నానగవులు ననుపులకునువచ్చె
మగనాలనైతేనేమి మనువెల్లాఁ దనదే ॥ఊర॥

పట్టిన నాపంతమిది పైపైఁ దనలోనాయ
అట్టె నన్నేల మెచ్చీనె అందరితోను
తిట్టిన నాతిట్టులివి దీవెనలై సరిదాఁకె
చుట్టమనైతేనేమి సొమ్మయితిఁ దనకే ॥ఊర॥

యిల్లిదె నాజవ్వనము యెప్పుడూఁ దనకెఅబ్బె
వెల్లవిరి సేయనేలె వీధివీధిని
చెల్లుబడితోఁ దానె శ్రీవెంకటేశుఁడుగూడె
గొల్లదాననైతేనేమి కొలువెల్లాఁ దనదే. ॥ఊర॥ **295**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య వినిపిస్తున్న ఈ మధుర కీర్తనలో రేపల్లెలోని ఒక గొల్లెత తనతోటి నెచ్చెలితో యెంతదిట్టతనంతో మాట్లాడుతున్నదో చూడండి. చెలీ! ముందు అవతలాయనను నోరుమూసుకోమనవే. నేను పరస్త్రీనైతేనేమి, నన్నిట్లా చేసింది ఆయనగారే కదా. నన్ను తీర్చిదిద్దింది ఆయనగారే కదా! నా అందమంతా ఆయనగారికే అర్పించాను కదే! నాముందు అదెవ్వతో బాగుందంటాడా? నవ్విన నా ఆనందం యెంత అతిశయించిందో నీవే చెప్పవే. నేను పెళ్ళయినదాన్నైతేనేమి, నాకాపురం తనతోనేకదే! నేను పట్టిన నాపంతము పైపైనదేకదా! అందుకే లోకువ అయిపోయానే. అందరిముందూ నన్ను మెచ్చుకోంగానే మెత్తబడిపోయాను. నేను తిట్టిన నాతిట్లన్నీ తనకు దీవెనలే అవుతాయి. నేనతని చుట్టమునైతే గొప్పేమీలేదు. అది నాకూ తెలుసు, కానీ నేను తనకు ఆభరణంవంటిదాననే. ఓ చెలీ! ఇదిగో ఈ నాయవ్వనమంతా వానికే అర్పించాను. కానీ ఈ విషయం వీధి వీధీ దండోరావేస్తున్నాడే. ఆ శ్రీవేంకటేశ్వరుడు అంతా తనకే చెల్లించుకొంటాడు. నేను చదువూ సంధ్యాలేని గొల్లదాన్నయితేనేమి, నా సేవ జీవితాంతం తనకే, కదే!

★ **తేరకత్తె** – పరస్త్రీ ★ **తిద్దుబడి** – శిక్షణ
★ **మగనాలి** – పెళ్ళయిన ఆడది ★ **కొలువు** – సేవ

సంఖ్య :85 సంపుటము : 8 పుట: 51 రాగం : వరాళి

44 అంతేసి యెరఁగలేము ఆడువారము
మంతనాన విన్నవించే మన్నించవయ్యా ॥పల్లవి॥

నీతో నేమాటాడితే నిజము నిష్ఠూరము
నీతెరిఁగి మాటలెల్ల నీవాడవయ్యా
చేతి మీఁదనే వుండవి చేకొను నామొక్కులెల్లా
మాతలఁపు లీడేరించి మన్నించవయ్యా ॥అంతే॥

సారె నీతో నవ్వితేనే సరసమే విరసము
నారీతి చూచి నీవే నవ్వవయ్యా
గారవపు నాగోళ్ళు నీగడ్డము పైనుండవి
మారుకొని వేఁడుకొనే మన్నించవయ్యా ॥అంతే॥

చన్నుల నిన్నొత్తితేనే చలములే పలములు
వున్నతిఁ గాఁగిట నీవే వొత్తవయ్యా
అన్నిటా శ్రీవేంకటేశ అలమేలుమంగ నేను
మన్నించి కూడితివింకా మన్నించవయ్యా. ॥అంతే॥ **85**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తనలో అలమేలుమంగమ్మ యేమంటున్నదో వినండి. ప్రభూ! మేము స్త్రీలము అంతంత విషయములనెరుగము. అయినా నాకు వచ్చిన ఆలోచన విన్నవిస్తాను. దానిని మన్నించవయ్యా! నీతోనేమన్నా నిజం మాట్లాడితే నిష్ఠూరంగా వుంటుంది. పోనీ ఒక తీరైన మాట నీవే చెప్పవయ్యా! నీచేతిలో పనేకదా! నా మొక్కులను స్వీకరించి, మా వూహలు సిద్ధించునట్లు మమ్ము మన్నించవయ్యా! నేనూ నిన్ను వలచినదాననే. నీతో యెవరైనా నవ్వుతూ మాట్లాడితే వారి విరసభావనలు నశించి, సరస భావనలు అంకురిస్తాయి. నా రీతులన్నీ నీకు నవ్వు తెప్పిస్తాయేమో!! నా నఖక్షతములు నీ గడ్డముపై కనబడుతున్నవి. నిన్ను 'మారుకొనె'టప్పుడు (యెదుర్కొనేటప్పుడు) జరిగివుండవచ్చును. దయచేసి నన్ను మన్నించవయ్యా! నా స్తనములతో నిన్నొత్తితే నా చలములే పలములు (గర్వాతిశయము ఫలించినట్లే). అన్నిటిలోనూ నా ఆధారమైన ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నేను మరెవ్వరో కాదు. నీ హృదయవాసినియైన అలమేలుమంగను. నన్ను మన్నించికూడితివి. అంతకంటే మన్నన యేముంటుంది?

★ **మంతనాన** – ఆలోచన ★ **ఈడేరించి** – సిద్ధింపజేసి
★ **మారుకొని** – ఎదుర్కొని ★ **ఒత్తవయ్యా** – హత్తుకొనవయ్యా

సంఖ్య :294 సంపుటము : 8 పుట: 171 రాగం: హిందోళవసంతం

45 ఏఁటికి వేగిరపడే వింతలో నీవు
మేఁటిరమణుఁడ నిన్నెమెప్పించిఁ గాక ॥పల్లవి॥

మచ్చిక సేసినచెలి మాటలాడకమానీనా
దిచ్చురి నీతలఁపులు దెలిసీఁగాక
యిచ్చకము నీవాడఁగా నియ్యకొనకుండీనా
కచ్చుపెట్టి కొంతగొంత కైకొనీఁగాకా ॥ఏఁటి॥

దగ్గరివచ్చినచెలి తప్పకచూడకుండీనా
సిగ్గులు నీపైఁ గొంత చిమ్మీఁగాక
వొగ్గి విడెమిచ్చినాపె వోపననీనా యిఁక
నిగ్గులవలపు నీకు నేరిపీఁగాక ॥ఏఁటి॥

చేకొని కూడినమీఁద సేవసేయకమానీనా
యీకడ ముందువెనక లెంచీఁగాక
శ్రీకాంతనేలితివి శ్రీవెంకటేశ్వర నేఁడు
మాకొరకు నిన్నాపె సమ్మతింపించీఁగాక. ॥ఏఁటి॥ **294**

పరిచయ పరిమళం :

రమణుని ఆశించిన రమణి తరపున శ్రీకాంతకు నచ్చచెబుదామని ప్రయత్నిస్తున్నారు ఆమె తరపున అన్నమయ్య. ఈలోపుగ హరి తొందరయెక్కువైనది. అయ్యా! ఇందాకావచ్చాక ఇక ఆగుతుందా? మేము మాట్లాడుతాము కదా! అంటున్నారు. ఓ మేటి రమణుడా! నీవు ఏటికి (దేనికి) ఇంత తొందరపడతావయ్యా? ఎలాగో నీకు ఏర్పాటుచేసి నిన్ను మెప్పిస్తాము కదా! అయినా, నీతో అలవాటైన అతివ మాటలు కలపక మానుతుందా? చెప్పవయ్యా! నీదిచ్చురితలపులు (మాయ ఆలోచనలు) తాను గ్రహించలేదా? నీవంత ప్రేమలొలికిస్తే, యెవ్వతె అంగీకరించదు? కొంత కొంత (అప్పుడప్పుడూ) ఎదిరించి నిన్ను స్వాధీనం చేసికొని తీరుతుంది. నీకు అంత దగ్గరైన ఆడది తప్పక నిన్ను కోర్కెతోనే చూస్తుంది. ఆపైన నీముందు సిగ్గులు కుమ్మరిస్తుంది. ఆపైన అంగీకారతాంబూలమిస్తుంది. ఇక యెవరికైనా ఓపికవుంటుందా? నిగ్గుతేరిన వలపులు నీకు నేర్పించకమానుతుందా? నిన్నుకూడిన సతి నీకు సేవచేయక వదులుతుందా? ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! మా కొరకు నీవే శ్రీకాంతను సమ్మతింపజేయాలి. మేమూ శ్రీకాంత భక్తులమే కనుక నీ కోర్కె తీరుతుంది.

★ **దిచ్చురితలపులు** – మాయ ఆలోచనలు ★ **ఒగ్గి** – సక్రమముగా ★ **కచ్చువెట్టి** – ఎదిరించి ★ **కైకొనుగాక**–స్వాధీనంచేసికొనుగాక ★ **ఓపననీనా**–చాలు అంటుందా? ★ **మచ్చిక**– అలవాటు

సంఖ్య :123 సంపుటము : 8 పుట: 73 రాగం : పాడి

46 లేలే యెక్కడిసుద్ది లేమమాట వినవయ్య
నాలితో రుక్మిణిఁ దెచ్చేనాఁడు లేదా నీకు ॥పల్లవి॥

చెలి నిన్నుఁ బిలువఁగ చెయివట్టి తియ్యఁగాను
సెలవి నవ్వులతోడ సిగ్గువడేవు
కొలఁదిమీరనీబుద్ధి కొలనిలో గొల్లెతల
నలుగడఁ బైకొనేటినాఁడు లేదా నీకు ॥లేలే॥

పడతి మోవియ్యఁగాను బలిమి గోరనంటఁగ
అదరి తప్పించుకొనేవప్పటి నీవు
కడఁగి పదారువేలు కాఁగలించుకొనఁగాను
నడుమనే యీబుద్ధి నాఁడు లేదా నీకు ॥లేలే॥

కొమ్మ నినుఁ గూడఁగాను కుచముల నొత్తఁగాను
దొమ్మి శ్రీవేంకటేశ యిందు నలసేవు
యెమ్మెల భువియు సిరి (యు?) యిరువంకఁ బెండ్లాడఁగ
నమ్మికతో యీబుద్ధి నాఁడు లేదా నీకు. ॥లేలే॥ **123**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య పాడిన ఈ మధుర కీర్తనలో ఆనాటి స్త్రీలు మాట్లాడుకొనే ధోరణికి అద్దంపట్టినట్లు వున్నది. ఆయన నాయిక చెలికత్తెయై శ్రీవేంకటేశ్వరుని యెదిరించి తనవాదన వినిపిస్తున్నారు. చాల్చాల్లేవయ్యా! యేమి మాట్లాడుతున్నావు? మా నాయిక చెప్పేది విని అప్పుడు మాట్లాడు. ఏమన్నావు? నీకు చాటుమాటు వ్యవహారాలు నచ్చవా? మరి ఆనాడు రుక్మిణిని యెత్తుకొచ్చిన రోజున తమరేమి చేశారు? మా చెలి నీచేయిపట్టుకొని నీతో వచ్చేస్తానంటే చిరునవ్వులు చిందించి మౌనంగా సిగ్గుపడతావా? ఆనాడు కొలనులో జలకాలాడుతున్న గొల్లెతలను తమరు ఆక్రమించుకొన్నప్పుడు నీకీబుద్ధి మటుమాయమైనదా? మాచెలి తనంతట తను నీకు అధరమునందిస్తే అదే ఆవేశంతో యేదో చిన్న నఖక్షతము చేసిందేపో!! నీవు తప్పించుకొని విముఖత చూపినావట కదా! ఏమి సద్గుణాల ప్రోవండీ!! ఈయనగారు. నాడు పదహారువేలమంది భామలను పెండ్లాడి వారందరినీ సమంగా అలరిస్తానన్నప్పుడు, ఈ బుద్ధి యేమయింది? ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! శ్రీదేవి, భూదేవీలను నిత్యమూ పెళ్ళాడి వంతులవారీగా సుఖిస్తూనేవున్నావు కదా? మరి మా చెలియయేదో నిన్ను తన చనుగవతో వొత్తితే అలిసిపోయానంటావా? జంటపెళ్ళిళ్ళ చక్రవర్తివి అప్పుడేమైంది తమరి బుద్ధి?

★ **నాలితో** – కపటముతో ★ **నలుగడ** – నాలుగువైపులనుంచి

సంఖ్య :282 సంపుటము : 8 పుట: 164 రాగం : ఆహిరి

47 నెలఁత బాసితే నీకు నిమిష మేఁడవును
యెలమి దగ్గరివుంటే నేఁడు నిమిషమవును ॥పల్లవి॥

కన్నులఁ బెట్టినయట్టి కాటుకచూపులు నీపై
పన్ని చెలి చల్లితేనె పగలు రేయౌ
వున్నతి పద్మరాగాల వుంగరాలచేతినిన్ను
తిన్నఁగా నంటితే నట్టె తెల్లవారును ॥నెల॥

వీడెపుమోవిసెలవి వేడుకతో నవ్వితేను
నీడలఁ గాసిన వెల్లా నిండు వెన్నెలౌ
పాడితో యించుకవడి ప్రణయకలహమయితే
యేడచూచినా నదె యెండగాసును ॥నెల॥

శ్రీవేంకటేశ యిట్టె చెలి నిన్నుఁ గూడెఁగాన
సోవలుగా మోవిమీఁదఁ జుక్కలు నిండె
వేవేలు రతులచేత వెలయఁగా దిక్కులెల్ల
కావిరి మాని హృదయకమలము నించెను. ॥నెల॥ 282

పరిచయ పరిమళం :

దేవి చెలికత్తెయైన అన్నమయ్య వలపు రాయబారం నడుపుతున్నారు. ఎంత పదలాలిత్యం ఈ చిన్ని కీర్తనలో వున్నదో చూస్తే పదకవితాపితామహుని చాతుర్యం తేటతెల్లమౌతుంది. ఓ తిరుమలేశా! నీవెంత విరహవేదన అనుభవిస్తున్నావో నిన్ను చూస్తేనే తెలుస్తున్నది. ఆ రమణికై నిరీక్షించి వేదన చెందుతున్న నీకు నిముషము యేదాది సమయంవలె భారంగా గడుస్తుంది. అదే, ఆమె నీ సందిటనుంటే ఒక్క ఏడాది, నిముషంలాగా గడచిపోతుంది. మా చెలి గురించి యెంత వినినా తనివి తీరదు. మా చెలి నల్లటి తనకాటుక కన్నులతో నిన్ను చూచిందంటే పట్టపగలు రేయివలె మారిపోతుంది. మరి తెల్లవారాలంటే యేమి చేయాలో తెలుసా? పద్మరాగాలు తాపిన తన వుంగరపు చేతితో నిన్ను తిన్నగా ముట్టుకొంటే చాలు భళ్ళున తెల్లారిపోతుంది. ఆమె, తాంబూలపు అధరములతో నిన్ను వేడుకగా చూచి నవ్వితే నీడలలో బిక్కుబిక్కుమంటున్న మనస్సులో వెన్నెలవలె చల్లబడుతుంది. మా చెలి పట్టుదలతో కాసేపు ప్రణయకలహం ప్రదర్శిస్తే యెక్కడచూచినా తపింపజేసే యెండ కాచినట్లే వుంటుంది. మా చెలి అంతా మఱచిఇట్టే నిన్ను కూడిందంటే, ఆమె అధరంపై నీవు చేసిన దంతక్షతాలు పగటి చుక్కలవలె మెరుస్తాయి. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! వివిధ రతులలో నీవామెను అలరిస్తే దిక్కులన్నీ వెలుగులు చిమ్ముతాయి... మాదైవం ఒకాయన వున్నాడు.

★ **కావిరిమాని హృదయకమలము నించెను** - నల్లని చెట్టువంటివాని హృదయపద్మములో సౌరభంతో నిండిపోయింది.

సంఖ్య :20 సంపుటము : 8 పుట: 13 రాగం : పాడి

48 కాంత నీసందిమోహము గానవచ్చెను
చింతదీర బుజ్జగించి చిత్తగించరాదా ॥పల్లవి॥

మొగమునఁ గళదేరె మోవిపైకి నవ్వువచ్చె
మగువ నీతోనేమని మాట చెప్పెనో
సగటున నటునిటు పరాకులేల సేసేవు
తగు విన్నపములవధరించరాదా ॥కాంత॥

కన్నులఁ దేటలవారె కాయమెల్లాఁ బులకించె
కన్నె నీతోనిఁకనేమి సన్న సేసెనో
చిన్ని లేఁతసిగ్గులను శిరసేల వంచేవు
వన్నెల నేకతాన కవసరమీరాదా ॥కాంత॥

నిలువెల్లఁ జెమరించె నిట్టూరుపులు రేఁగె
కలికి నిన్నెటువలెఁ గాఁగిలించెనో
అలమి శ్రీవెంకటేశ అట్టె నీవు గూడితివి
మలసి యిటువలెనే మన్నించరాదా. ॥కాంత॥ 20

పరిచయ పరిమళం :

శ్రీనివాసుని చెలికత్తె అయిన అన్నమయ్య స్వామితో మీమధ్య ఒకరంటే మరొకరికి యెడతెగని మోహము కానవస్తూనేవున్నది. మరింకా తలపటాయిస్తావెందుకయ్యా? ఆమెదిగులు పోయేట్లుగా అనునయించి ఆమెను స్వీకరించరాదా? నీవు మాట్లాడగానే నీకేమాట చెప్పిందోకానీ ఆమె మొగమున కళలన్నీ తాండవించాయి. అదే నీవు కాస్త పరధ్యానంగా పెడమొగం బెట్టుకొంటే ఆమె తల్లడిల్లిపోతుంది. కాస్త మామాట విని ఆమె చెప్పే విన్నపములు చెవినిబెట్టుకోరాదా? ఆ కన్యారత్నము నీకేమిసైగచేసిందో మేము చూడలేదుగానీ ఆమె తీరు చూచినావా? తనకాయమెల్లా పులకించింది. కన్నులు తేటవారి మిలమిలా మెరుస్తున్నాయి. చిన్నగా సిగ్గులు చిందించే మోముతో తన తల పంకించింది. ఆమె నీతో "యేకాంతసేవ" కోరుతోందని దానికి తగిన అవకాశమియ్యరాదా? స్వామీ! ఆమెను చూచినావా? ఆమె నిలువెల్లా చెమటలే. మాటిమాటికీ నిట్టూరుస్తున్నది. నిన్నెంత బిగికౌగలించిందో చూచితివా? ఆమెను చూచి వేంకటేశ్వరా! నీవు కరిగిపోయి నీవామెను కూడినావు. ఎప్పుడూ ఇలాగే వుండరాదుటయ్యా?

★ **సంది**-మధ్య ★ **పరాకుసేయు**-పెడమొగముబెట్టుట ★ **ఏకతాన**- ఏకాంతమునకు

సంఖ్య :25 సంపుటము : 8 పుట: 16 రాగం : ఆహిరి

49 పగవారికైనా నిట్టిపాటు వద్దయ్యా
తెగువలు నీవురాఁగాఁ దిప్పుకొంటిఁ గాని ॥పల్లవి॥

నీసుద్దులే ఆడుకొంటా నెలఁతలతోడుత
ఆసలు మతిఁ బెట్టుక అలసితిని
గాసిలినమీఁద కాఁకలు దొట్టించఁగాను
వీసమంత పొద్దైనా వేగించరాదాయ ॥పగ॥

చొప్పుగా నీకెదురులు చూచిచూచి వాకిటను
రెప్పల ముయ్యఁగలేక రేసువడితి
వుప్పతిల్లు వలపెల్ల నొక్కమాటె రేఁగఁగాను
నిప్పువంటి తమకము నీఁగఁగ రాదాయను ॥పగ॥

కందువకు నీవురాఁగా గక్కనఁ గాఁగిట నించి
యిందుకా శ్రీవేంకటేశ యిట్టె మెచ్చితి
విందుల నీరతులలో వేడుక పిక్కటిల్లఁగా
సందడించి కుచములు సదమదమాయను. ॥పగ॥ **25**

పరిచయ పరిమళం :

పరిపరి విధాల వాపోతున్న నాయిక వేదననావిష్కరిస్తున్నారు అన్నమయ్య. ఆమె ఏమంటున్నదో వినండి. పగవారికైనా ఇటువంటి పాట్లు వద్దయ్యా! ఆనాడు ధైర్యంచేసి నీవే నా వద్దకు వస్తే నీవు రాగానే నేను మొగము చాటుచేశాను. దానికీనాడు యెంత చింతిస్తున్నానో ఎలా తెలిపేది? నీ కథలే చెప్పుకొంటూ తోటి వనితలతో నీగురించే మాట్లాడుతూ నీపై యెన్నో ఆశలు నా మదిలో నిలుపుకొని అలిసిపోయాను. ఎంతో బాధపడ్డాక కోపముకూడా వచ్చి నెమ్మదిగా తగ్గింది. ఆ సమయంలో కొంచెం కూడా నాకు పొద్దుగడువలేదంటే నన్ను నమ్ము. బాగుగా నీకోసం యెదురుచూచి చూచీ వాకిట్లోనే నేను నిలబడి నీకోసం యెదురు తెన్నులు చూచాను. అతిశయించిన వలపంతా ఒక్కమాటుగా చెలరేగగా అగడువలె బాధించు పారవశ్యమును అణచలేనాయె. ఇంక దారియేమి? నీవు ఏదోవిధంగా మనం నిర్ణయించుకొన్న చోటునకు రాగానే నిన్ను చటుక్కున కౌగలించినాను. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నన్ను నీవు మెచ్చి అతిశయించిన రతులలో తేల్చినావు. సందడి చేసిన చనుదోయి సదమదమవకతప్పుతుందా?

★ **తెగువలు** – ధైర్యముతో ★ **గాసిలి** – బాధపడి

★ **ఈగగరాదా**– తొలగించరాదా ★ **సదమదమాయె** – నలిగిపోయెను

సంఖ్య :129 సంపుటము : 8 పుట: 76 రాగం : పాడి

50 రారే యింకానతని రవ్వసేతురా
ధీరుఁడైనవానినంత తెమలించవచ్చునా ॥పల్లవి॥

నయగారి వానికిఁ గా నంటుతోడి సరసాలు
ప్రియునికిఁ గా మంచిప్రేమమెల్లాను
క్రియ గలవానికిఁ గా క్రిందిమీఁది విచారాలు
భయము లేనివానికి పట్టినదే పంతము ॥రారే॥

ఆసగలవానికిఁ గా అందరితో వినయాలు
బాసగల వానికిఁ గా పాలకూళ్ళు
వేసరని వానికిఁ గా విచ్చనవిడి నవ్వులు
దోసమొల్లనివానికి తోఁచినదే హితవు ॥రారే॥

పనిగల వానికిఁ గా పైపై తమకములు
యెనసిన వానికిఁ గా యేకాంతాలు
ఘన శ్రీవేంకటేశుఁడు గలసె నన్నింతలోనే
యెనలేక యీతనికి యెక్కినదే వయసు. ॥రారే॥ **129**

పరిచయ పరిమళం :

ఈ కీర్తనలో నాయిక తన చెలికత్తెలను మందలించి యేమంటున్నదో వినండి. అన్నమయ్య మధుర కీర్తనలలో ప్రతిదానికీ యేదో ప్రత్యేకతవుంటుంది. దీని ప్రత్యేకతేమిటో ఆలోచించి చెప్పండి. నాయిక యేమంటున్నదంటే ఇక చాలించి యిటురండే, అతనినెందుకు ఇట్లా నిందిస్తారే. ధీరుడైన మగవానినింత తెమలించవచ్చునా (ఇబ్బందిపెట్టవచ్చునా)? ఆయన ధీరుడు. భయంలేనివాడు. అటువంటివారికి పట్టినదేపంతము. మృదువైనవాడైతేకదా! సరసాలాడేది. నిజమైన ప్రియునికే కదా! మంచి ప్రేమ అంటే తెలిసేది. ఏదన్నా పనియందుపూనిగలవానికే కదా! అవుతుందా, అవదా అనే విచారము. ఆయన సంగతి ఈనాడు కొత్తకాదుకదా! అయినా మీకు ఈమాత్రం తెలీదా! ఇది చెడు అని ఆలోచించని వానికి తోచిందే హితవు, కదా! దేనిమీద అయినా ఆశవున్నవాడే అందరితో వినయంగా వుంటాడు. ఒప్పుకొన్నవాడికే కదా! పాయసంపెట్టగలము? చింత అంటే తెలియనివాడు విచ్చలవిడిగా నవ్వకపోతే, యేమిచేస్తాడు. వాడేకదా! అలా నవ్వేది? వశమయ్యే వానికేకదా! పారవశ్యము కలిగేది. మోహాము అతిశయించినవాడే కదా! ఏకాంతము కోరుకొనేది? నన్నింతలోనే శ్రీవేంకటేశుడు కూడినాడు అయినా, అతనికర్పించినదే కదా! వయస్సు అంటే.

★ **రవ్వసేయు** – నిందించు ★ **నయగారికి** – మృదువైనవానికి

★ **పాలకూళ్ళు** – పాయసాలు ★ **పనిగలవాడు** – వశమయ్యేవాడు

సంఖ్య :84 సంపుటము : 8 పుట: 51 రాగం : శ్రీరాగం

51 ఎత్తరే ఆరతులీపె కింతులాల
హత్తెను శ్రీవేంకటేశుఁ కలమేలుమంగ ॥పల్లవి॥

హరి వురముపైసొమ్ము అరతఁగట్టినతాళి
సరిలేని దేవుని సంసారఫలము
సిరులకుఁ బుట్టినిల్లు సింగారములవిత్తు
మెరుఁగుఁబోడి యలమేలుమంగ ॥ఎత్త॥

పరమాత్మునికి నాత్మభావములో కీలుబొమ్మ
కెరలుచునితఁడు భోగించే మేడ
సరసపు సముద్రము సతమైన కొంగుపైఁడి
అరిది సంపదలది యలమేలుమంగ ॥ఎత్త॥

శ్రీవేంకటేశుని దేవి చిత్తజునిఁ గన్నతల్లి
యీ విభుని కాఁగిటిలో యేచిన కళ
బూవపు పెండ్లి మేలు పొందిన నిధానము
ఆవల నీవల నీపె యలమేలుమంగ. ॥ఎత్త॥ 84

పరిచయ పరిమళం :

ఇది మంగళగీతము. అన్నమయ్య తేనెవాన. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు అలమేలుమంగ, పరమాత్మ ఆత్మలు. వారి సంగమమే జగన్మంగళము. ఓ ఇంతులారా! హారతులనెత్తండి. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు అలమేల్మంగను హత్తుకొనినాడు. ఈ దేవి యెవ్వరు? శ్రీహరి ఉరముపైన సొమ్ము. కంఠసీమనలంకరించిన మంగళసూత్రము. సిరులకు కాణాచి. సింగారములకు బీజము. శ్రీహరి సంసారఫలము పైడి ఛాయతో విలసిల్లే అలమేలుమంగ. పరమాత్ముడైన శ్రీహరికి ఆత్మభావనలో కీలుబొమ్మవలె నడుచునది. అతిశయించి ఆయన భోగించే దివ్యసౌధం. సరసాలసాగరము. శాశ్వతమైన శ్రీహరి కొంగుబంగారము. అరుదైన సంపదలందించే శ్రీమహాలక్ష్మి ఈ అలమేలుమంగ. ఈ దేవియే శ్రీవేంకటేశ్వరుని పట్టపురాణి. చిత్తజుడైన మన్మథునికన్నతల్లి. శ్రీవిభుని కౌగిటిలో అతిశయించిన కళ. మేలైన హరి పెండ్లి భోజనము, ఆయన పొందిన నిధానము. అటు వైకుంఠము, ఇటు తిరుమలలోను, ఆమె అలమేలుమంగ.

★ **మెరుగబోడి**–పైడివన్నెశరీరంకలది ★ **బూవపు పెండ్లిమేలు**–మేలైన పెండ్లి భోజనం

రచయిత:

అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు

పిలవండి	:	**అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు**
పుట్టింది	:	**9-6-1945**
చదివింది	:	**ఎం.టెక్.**
ఉండేది	:	**ఫ్లాట్ నెం. 5., ప్లాటు నెం. 61, సిద్దార్థ అపార్ట్‌మెంట్స్, సిద్ధార్థనగర్.**
రంధి	:	**భగవన్నామ సంకీర్తన**
నచ్చింది	:	**శాస్త్రీయ సంగీతం**
నచ్చంది	:	**నక్కజిత్తులు**
మెచ్చింది	:	**సజ్జన సాంగత్యం**
లింగండి	:	00919393021360
చదవండి	:	www.geetadeksha.com
ఇవ్వండి	:	e-mail : geetadeksha@gmail.com